

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування
Кафедра іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін

ДОПУСКАЮ ДО ЗАХИСТУ

Гарант освітньої програми

к.пед.н., доцент

Остапенко С.А.

«_____» _____ 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

зі спеціальності 035 «Філологія»

спеціалізації 035.041 «Германська мова та літератури (переклад включно), перша –
англійська»

за освітньою програмою «Германська філологія (англійська, німецька). Переклад»
на тему: «**Специфіка функціонування метафори в художньому тексті**»

Виконав здобувач
вищої освіти

2 курсу групи ФЛ-22М
Полухович В. М.

_____
(підпис)

Керівник:

Доцент кафедри іноземної
філології, українознавства та
соціально-правових дисциплін,
к.філ.н., доц. Покулевська А. І.

_____
(підпис)

Засвідчую, що у кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань
Здобувач вищої освіти _____

Кривий Ріг
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування
Кафедра іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін
Форма здобуття вищої освіти очна
Ступінь «Магістр»
Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська
Освітня програма Германська філологія (англійська, німецька). Переклад

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Гарант освітньої програми
к.пед.н., доцент

_____ Остапенко С.А.
« ____ » _____ 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Полуховичу Віталію Миколайовичу

1. Тема роботи: «Специфіка функціонування метафори в художньому тексті»
Керівник роботи к.філ.н., доцент Покулевська А. І.
Затверджені наказом ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
від «23» травня 2024 року № 100-с
2. Строк подання студентом роботи: «16» грудня 2023 року
3. Вихідні дані до роботи: монографічна і періодична наукова література, статистичні та аналітичні данні, словники, данні мережі Інтернет, роман Уільяма Сомерсета Моєма «Театр» англійською та українською мовами.
4. Зміст (перелік питань, які потрібно розробити):
  - 1) обґрунтувати центральне теоретичне поняття нашого дослідження, таке як «метафора» та дослідити його сутність;
  - 2) проаналізувати наявні у філологічному науковому дискурсі класифікації метафор;
  - 3) дослідити роль та функцію метафори у художньому тексті;

4) простежити вживання наявних у філологічній думці способів відтворення метафор в українському перекладі роману У. С. Моєма «Театр»;

5) здійснити аналіз вживання перекладацьких трансформацій в процесі перекладу роману У. С. Моєма «Театр» українською мовою.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): таблиці, рисунки.

6. Дата видачі завдання «02» вересня 2024 року.

7. Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Добір та аналіз літературних джерел, визначення об'єкту, предмету та завдань дослідження.	до 23.09.2024 р.	
2	Підготовка основної частини роботи	до 18.11.2024 р.	
3	Підготовка висновків та рекомендацій роботи	до 02.12.2024 р.	
5	Аналіз та інтерпретація отриманих результатів, оформлення роботи	до 09.12.2024 р.	
6	Надання виконаної та оформленої кваліфікаційної роботи на кафедрі відповідно до вимог STU 02.02-30-2020	до 16.12.2024 р.	

Здобувач ВО _____ **В. М. Полюхович**

Керівник роботи _____ **А. І. Покулевська**

РЕФЕРАТ

Загальна кількість в роботі:

сторінок – 50   рисуноків – 3   таблиць – 0   додатків – 0
діаграм – 4   використаних джерел – 50

Об’єкт дослідження: роман Уільяма Сомерсета Моєма «Театр» англійською та українською мовами.

Предмет дослідження: функціонування метафори і способи її відтворення у перекладі художнього тексту.

Мета дослідження: вивчення специфіки функціонування метафори в художньому тексті, аналіз способів відтворення метафор в українському перекладі роману У. С. Моєма «Театр» та вживання наявних трансформацій у тексті першоджерела та тексті перекладу.

Методи дослідження:

1) *контекстуальний аналіз*, який має на меті вивчення контекстуального оточення мовних одиниць; 2) *інтерпретаційний аналіз*, заснований на інтерпретаційному поясненні використання мовних одиниць; 3) *метод лінгвістичного опису*, який застосовується для описання одиниць, що перекладаються; 4) *метод словникових дефініцій*; 5) *порівняльно-зіставний метод* дослідження, який використовується для вивчення порівняльно-зіставних характеристик мовних одиниць в англійській та українській мовах.

Основні результати дослідження: окреслено теоретичні погляди та підходи вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо розуміння центральної дефініції дослідження «метафора»; на основі наявних у лінгвістичній думці поглядів науковців зроблено спробу визначити власне, робоче тлумачення «метафори» як процесу, при якому значення мовної одиниці переноситься на інший об’єкт або явище на основі їх подібності у сприйнятті того, хто говорить; проаналізовано різноманітні класифікації метафор та унаочнено ці результати у вигляді таблиці; схарактеризовано роль та функції метафори, серед яких виокремлено такі: естетична, когнітивна, комунікативна, номінативна, евфемічна, прагматична, моделююча, образотворча, гіпотетична, інструментальна функції; виокремлено характерні риси ідіостилу У. С. Моєма; охарактеризовано метафори роману «Театр» та їхні функції; визначено, що найбільш вживаними трансформаціями у процесі перекладу метафор у романі У. С. Моєма були лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації, унаочнено відсоток вживання певних прийомів у процесі перекладу метафор; здійснено порівняльний аналіз вживання зазначених перекладацьких трансформацій у тексті першоджерела та тексті перекладу.

Ключові слова: художній переклад, метафора, лексико-граматичні трансформації, додавання, модуляція, конкретизація, генералізація, опущення, членування речень, заміна, перестановка, антонімічний переклад, компенсація

ЗМІСТ

Вступ	6
Основна частина	8
Висновки та рекомендації	44
Список використаних джерел	48

ВСТУП

Тема метафори є однією з центральних у сучасній лінгвістиці, оскільки вона відіграє важливу роль у формуванні мовної картини світу, комунікації та процесах пізнання. Метафора виступає не лише як стилістичний прийом, але і як когнітивний механізм, який структурує наше мислення і впливає на спосіб вираження абстрактних понять через конкретні образи. Особливого значення метафора набуває у художніх текстах, де вона допомагає створити унікальний світ образів і почуттів, та у професійних дискурсах, де метафора забезпечує ефективну комунікацію та взаєморозуміння.

У процесі перекладу метафори виникає низка складних завдань, оскільки метафоричні образи є специфічними для кожної мови та культури. Це спричиняє труднощі при передачі змісту, стилю та емоційного забарвлення оригінального тексту, адже буквальний переклад може не завжди точно відтворювати концепти, які стоять за метафорами. Перекладач повинен враховувати не лише лексичний рівень, але й культурні та контекстуальні особливості, щоб максимально наблизити метафору до носія цільової мови.

Дослідження специфіки функціонування метафори у процесі перекладу дозволяє глибше зрозуміти механізми перенесення значень, виявити культурні та мовні відмінності, що впливають на інтерпретацію метафоричних структур, а також розробити підходи до адекватної передачі метафор у перекладі. Вивчення даної теми є актуальним у контексті зростаючого інтересу до міжкультурної комунікації, потреби збереження національної ідентичності та взаєморозуміння між культурами.

Будова та функціональне навантаження метафори в текстах – це актуалізований об'єкт лінгвостилістичних досліджень. Структурно-семантичний аналіз метафори дозволяє висвітлити як специфіку поетичного осмислення світу автором, а й засвідчити можливості мови у розвитку семантики лексичних одиниць, взаємодії прямого, переносного і образного слововживання як прояви динаміки словника літературної мови

Саме тому актуальність обраної нами теми зумовлена необхідністю дослідити творчість У. С. Моєма, виявлену у тенденціях створення індивідуально-авторських метафор та збереження їх неповторності та унікальності при перекладі українською мовою, використання інтелектуальних можливостей мови.

Останнім часом з'являються праці, в яких вчені вибудовують єдину теорію метафори, яка б об'єднала різноманітні підходи (філософський, психологічний, літературознавчий, лінгвістичний) до такого явища, як метафоричне, переносне вживання слів та їх передача засобами іншої мови. Але кожна з наукових галузей має в розпорядженні свій окремий апарат дослідження, визначений методами, що зумовлюють розгляд названого мовного явища у певному теоретичному аспекті. Лінгвістичний підхід до вивчення метафори пов'язаний з напрацюваннями у різних галузях знань: семасіології, ономасіології, когнітології, етнолінгвістики тощо. Для нашої роботи особливого значення мали роботи таких знаних вчених, як

А. Гаврилюк [7], Т. Деркач-Степанова [11], Т. Кияк [16], Л. Кравець [18], А. Овсієнко [22], І. Сіняговська [25], Ю. Чернова [30].

Загалом у лінгвістичній думці свої доробки та дослідження метафори приділяли багато вітчизняних та зарубіжних вчених та дослідників, серед яких: Т. Андрієнко [1], М. Антонівська [2], Т. Гуцуляк [9], Л. Ільницька [13], Н. Кабанцева [14], Л. Кравець [17], І. Ляшкова [19], В. Карабан [15], С. Максимов [20], Л. Одинецька [24], О. Скопненко [26], С. Скрильник [27], Т. Смоляна [28], С. Шурма [31], О. Ясинецька [32], S. Chatti [34], R. Gibbs [36], J. Herrman [39], T. Kuhn [41], P. Newmark [44].

Водночас, незважаючи на дещо достатню кількість публікацій з даної проблематики, певні теоретичні і практичні аспекти дослідження особливостей та специфіки функціонування метафори у процесі перекладу художньої літератури потребують подальшого поглиблення та деталізації.

Об'єкт дослідження: роман Уільяма Сомерсета Моєма «Театр» англійською та українською мовами.

Предмет дослідження: функціонування метафори і способи її відтворення у процесі перекладу художнього тексту.

Мета дослідження: вивчення специфіки функціонування метафори в художньому тексті, аналіз способів відтворення метафор в українському перекладі роману У. С. Моєма «Театр» та вживання наявних трансформацій у тексті першоджерела та тексті перекладу.

Завдання дослідження:

- обґрунтувати центральне теоретичне поняття нашого дослідження, таке як «метафора» та дослідити його сутність;
- проаналізувати наявні у філологічному науковому дискурсі класифікації метафор;
- дослідити роль та функцію метафори у художньому тексті;
- простежити вживання наявних у філологічній думці способів відтворення метафор в українському перекладі роману У. С. Моєма «Театр»;
- здійснити аналіз вживання перекладацьких трансформацій в процесі перекладу роману У. С. Моєма «Театр» українською мовою.

Методи дослідження:

1) *контекстуальний аналіз*, який має на меті вивчення контекстуального оточення мовних одиниць; 2) *інтерпретаційний аналіз*, заснований на інтерпретаційному поясненні використання мовних одиниць; 3) *метод лінгвістичного опису*, який застосовується для описання одиниць, що перекладаються; 4) *метод словникових дефініцій*; 5) *порівняльно-зіставний метод дослідження*, який використовується для вивчення порівняльно-зіставних характеристик мовних одиниць в англійській та українській мовах.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, основної частини, висновків та рекомендацій, списку використаних джерел (50 найменувань). Загальний обсяг роботи складає 50 сторінок.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Переклад художнього тексту – унікальний вид перекладу, який має власну специфіку, проблеми та способи перекладу. Для того, щоб здійснити повноцінний та адекватний переклад, необхідно як адаптувати вихідний текст до норм мови перекладу, так і передати оригінальний стиль автора твору, який втілюється за допомогою різноманітних стилістичних засобів та прийомів. У цього виду перекладу є свої складнощі, які полягають у тому, що перекладачеві необхідно донести до читача авторський задум – те, що було закладено в тексті спочатку. Будь-який переклад художнього твору повинен мати такий самий ефект на читача перекладу, який справляє оригінал на іншомовного читача.

Головна функція будь-якого художнього тексту – естетичний вплив на читача оригіналу або перекладу, тоді як перед автором стоїть завдання, яке полягає в тому, щоб викликати у читача певні емоції, почуття, асоціації. Під час читання включається уява. Твір має створювати в голові у читача картини з книги, нібито долучати його до дії. Саме для цього в художніх текстах широко використовуються різні тропи, найпоширенішими з яких є метафори. Немає жодного автора, який не скористався б цими засобами для того, щоб у яскравих фарбах описати те, що відбувається у їхніх творах, наприклад героїв, їхні дії та різні явища.

Винятком не став і роман У. С. Моема «Театр», текст якого і слугував основою вивчення специфіки функціонування та перекладу метафор.

Дослідження поняттєвого апарату нашої теми та вивчення наукових поглядів дослідників стосовно визначення дефініції «метафора», дало змогу дійти висновку, що витoki вивчення цього поняття представлені здобутками античних діячів, серед яких Аристотель. Філософ розглядав «метафору» у своїй книзі «Поетика» й стверджував, що «метафора – це перенесення слова зі зміною значення або з роду на вид, або з виду на рід, або з виду на вид, або за аналогією» [6, с.113].

Згідно з Сучасним словником іншомовних слів, метафора трактується як вид тропів – зворот мови, для якого характерне вживання образного виразу чи слова в переносному значенні для визначення якогось предмета або явища, схожого з ним окремими рисами: кольором, формою тощо [26, с. 209]

Метафора вже довгий час вивчається вітчизняними та зарубіжними лінгвістами, проте в даний час все ж таки існують певні розбіжності щодо лінгвістичного розуміння метафори. Завдяки зусиллям сучасних лінгвістів були визначені лінгвістичні процеси, що зумовлюють виникнення та функціонування метафори у художньому тексті.

В. Крофт описує метафору як «стежку або механізм мовлення, що полягає у вживанні слова, що позначає певний клас предметів, явищ і т.д., для характеристики або найменування об'єкта, що входить до іншого класу, або найменування іншого класу об'єктів, аналогічного даному в будь-якому відношенні» [5, с. 51–53].

За О. Ясинецькою, метафора є способом ототожнення двох понять за допомогою окремих ознак, що видаються подібними. Традиційно метафора поділяється на мовленнєву, яка буває оригінальною і авторською, і мовну [32, с. 87].

Мовленнєва метафора є зазвичай результатом пошуків точного адекватного художнього вираження думки і завжди надає якусь оцінку висловлюванню. І. Сіняговська пише про те, що мовленнєва метафора завжди має бути оригінальною, а мовна метафора набуває відтінок штампування. Перший тип метафори зазвичай є продуктом творчої уяви автора, а другий тип — виразний засіб мови, що існує в мові поряд з іншими засобами вираження думки для більш емоційної, образної інтерпретації описуваних явищ [25, с. 89].

Таким чином, головна відмінність мовленнєвої метафори полягає в її суб'єктивності та багатозначності, що передбачає множинність інтерпретацій, мовним метафорам властива моносемність. При розгляді метафори необхідно враховувати контекст, особистісний фактор та мовну картину світу, яка є не дзеркальним відображенням світу, а саме картиною, тобто інтерпретацією, і залежить від призми, через яку відбувається світобачення [36, с. 62–64].

Метафора у лінгвокультурологічному аспекті є засобом формування понять, що узгоджуються з основними цінностями будь-якої культури, відображає і зберігає їх (М. Джонсон, Дж. Лакофф, Е. МакКормак). Американські когнітивні лінгвісти запропонували когнітивну теорію метафори. Згідно з їхніми поглядами, метафора – це не просто літературний засіб, а основний спосіб мислення та сприйняття світу. У своїй книзі «Метафори, якими ми живемо» вони стверджують, що наш розум мислить метафорично, і метафори структурують наше повсякденне сприйняття та дії. Наприклад, концепція часу часто подається як рух (*час летить*).

Метафора є лаконічною картиною природи, відображенням почуття, характеру, виявом тонкої спостережливості автора та його вмінням розкривати ті зв'язки і аналогії, які існують в дійсності між такими різними явищами як духовні та матеріальні. Наслідком певного художнього узагальнення є поетичні словесні образи, які виникають в результаті складних процесів художнього мислення. Тому, метафора – це найбільш уживаний, популярний і важливий троп, який переносить ознаки, особливості, характеристики за принципом схожості, подібності із одного предмета, особи чи явища на інші. Метафора є словом, зворотом із буквального значенням (автологічним, денотативним) та переносним (конотативним). У літературних працях поняття метафори є досить популярним, проте не проаналізовано глибоко, та нечітко розмежоване як естетична реалія, як певний процес. Природа метафори і психологія її творення із розвитком теоретико-лінгвістичної думки тлумачилась по-різному, проте усі найвидатніші мовознавці вважали, що метафора є елементом образного мислення [13, с. 84–86].

У художньому творі лексичне значення слова естетично актуалізується, модифікується, тобто виявляє свій ідіофункціональний характер. Механізм оновлення лексичної семантики слова простежується у метафоричних структурах. Метафора як результат відношення між двома значеннями слів, одне з яких є початковим, а друге – вихідним, є яскравим прикладом динаміки у сфері лексичної семантики. Метафори, як і інші виразні засоби, є індикаторами ідіолекту письменника, відображають його сприйняття світу та життєве кредо, тому помітно відрізняються індивідуальністю.

Перелічені вище підходи до визначення метафори сходяться на тому, що метафора ґрунтується на можливості слова, вжитого в переносному значенні, характеризувати предмет через його номінацію за їх подібністю або подібністю з іншим предметом.

Отже, спираючись на різноманітні погляди та підходи дослідників та науковців стосовно визначення дефініції «метафора», ми спробуємо закріпити власне тлумачення: метафора – це процес, при якому значення мовної одиниці переноситься на інший об'єкт або явище на основі їх подібності у сприйнятті того, хто говорить. Вивчення таких переносів допомагає виявити унікальні кожної мови моделі значень і зрозуміти особливості метафоричного мислення в різних культурах. Метафора служить способом розширення значення слів і відіграє ключову роль пізнавальної діяльності людини. Вона не тільки є моделлю, через яку усвідомлюються знання, а й надає можливість висловити ці знання через мову.

А. Овсієнко стверджує, що метафора чи порівняння, тобто окремі випадки вираження образності, можливі на різних рівнях [22, с. 71].

Науковці, вивчаючи функціональні типи мовної метафори, виокремлюють номінативну, образну, когнітивну і генералізуючу (як кінцевий результат когнітивної метафори) метафори [22, с. 84].

За класифікацією Р. ван ден Брока, наявною в перекладознавстві, виділяють лексичні метафори, образи яких стерлися, конвенційні, закріплені в літературному процесі та індивідуальні, авторські метафори [16, с. 171].

З огляду на специфіку культури, Н. Стієнстра розрізняє універсальні метафори, метафори, які притаманні декільком культурам та культурноспецифічні метафори. Дослідниця пояснює це тим, що багато що з людського досвіду є універсальним або щонайменше притаманним багатьом культурам і, як наслідок, часто не самі концептуальні метафори залежать від культури, а здебільшого мовна реалізація [16, с. 190].

Зауважимо, що в стилістичній теорії метафору розрізняють:

1. За структурою:

– *проста*, виражена одним образом, не обов'язково одним словом. Вона може бути одночленна та двочленна;

– *складна* метафора складається з декількох слів, вжитих метафорично, які утворюють єдиний образ, тобто з ряду взаємопов'язаних простих метафор, які доповнюють одна одну;

– *складена*, ще композиційна або сюжетна метафора, яка може простягатися на весь роман. Композиційна метафора – це метафора, яка реалізується на рівні тексту.

2. За змістом:

– *гіперболічна* метафора – явне і навмисне перебільшення для посилення виразності і підкреслення сказаної думки;

– *літота* – антонімічне гіперболі явище, коли для досягнення виразності явно щось зменшують;

– *персоніфікація* – явище, коли тварині чи предмету приписують людські якості;

- *опредметнення* – явище, коли людині приписують властивості неживого предмета та позбавляють роду, називаючи «воно», тобто середнім родом;
- *синестезія* – явище, коли об'єднують поняття, які сприймаються різними органами чуття; – символ – це образ, який несе в собі певну інформацію;
- *алегорія* – зображення абстрактної ідеї, поняття за допомогою образу [16, с. 200].

При когнітивному підході метафора розглядається як спосіб мислення, тому когнітивна функція метафори є однією з головних. Метафори – це зображення аналогових можливостей людського мислення, вони вже закладені в інтелектуальній системі людини, виступають своєрідними схемами, за допомогою яких людина здійснює свою розумову і соціальну діяльність. У мові засобів масової інформації концептуальна метафора реалізує експресивний потенціал, що сприяє пропаганді різних політичних ідей та поглядів. Таке використання та функціонування метафори відповідає особливостям мови засобів масової інформації. Адже основним завданням ЗМІ є вплив на аудиторію та формування поглядів.

У мові засобів масової комунікації функціонують різні типи метафор: *антропоморфна* метафора, *донорська* – зоною якої є концептосфера «людина». Різновидами антропоморфної метафори є *соціоморфна* (вона моделює світ за подібністю до різних сфер суспільного життя); *мілітарна* (метафора, яка зображає дійсність за аналогією до війни). Наявні також метафори: кримінально-правова, релігійно-міфологічна, торгово-економічна, науково-освітня, суспільно-економічного устрою, родинності; природоморфна метафора, донорською зоною якої є структура знань концептосфери «природа», а саме: тварини, рослини. У свою чергу, природоморфна метафора поділяється на зооморфну (метафора, донорською зоною якої є концепт «тварина»); фітоморфну (метафора із донорською зоною «рослина»); ландшафтну (метафора, яка моделює дійсність за аналогією до елементів певної місцевості); артефактна метафора, донорською зоною якою є концептосфера «предмети». У межах цього різновиду виділяють архітектурну метафору та метафору механізму [18, с. 39–42].

Проаналізувавши різні класифікації метафор, унаочнимо цю інформацію за допомогою рисунку (див. рис. 1).

Метафора класифікується за такими критеріями:

Рис. 1. Критерії класифікації метафори

Аналіз наявних у теоретичній лінгвістичній думці поглядів щодо класифікації метафори дає підстави стверджувати, що немає певного зведення параметрів, за якими може проводитися класифікація метафор. Тому систематизація, а у великій кількості випадків – і виявлення таких властивостей, тобто класифікація метафор з лінгвістичної точки зору, є справді невідкладним завданням науки про мову. Нижче унаочнимо ще одну класифікацію метафор, яка багатьма дослідниками підтримується та вважається повною у лінгвістичній думці (див. рис. 2):

Рис. 2. Види класифікацій метафор

Таким чином, критерії класифікації метафор залежать від унікальності плану змісту та плану вираження, впливу контексту та функціональних особливостей метафоричного знака. Аналіз метафор може здійснюватися як за окремими, так і з різних комбінацій зазначених параметрів.

Особливість вивчення естетики метафори у тому, що поетика, що є основою метафори, сприймається як поезія художника в цілісності та гармонійності, і не просто окремо від художника, або як результат творчої діяльності художника взагалі. Художній образ виступає ядром поетики з естетичної погляду, що дозволяє сказати, що художній образ – основа і інструмент поетичної думки.

Сам же образ як результат творчості потребує засобів вираження. Цими засобами є тропи. Насамперед – метафора як основний засіб створення художніх образів.

Метафора є головним засобом, привабливим для письменників, та широко представлена у їхньому творчому арсеналі. Метафора допомагає відтворити образ, даний не досвідом, а інтуїтивним відчуттям. Образ – це важливий елемент у літературній та мовній практиці, який завдяки метафорі реалізує себе, розкриває свою сутність та розширює смислове поле художнього тексту. Тому художній твір є організатором символічної реальності.

У сучасному мистецтві художній текст поєднує у собі деякі значення, цінності та норми, присутні у художній реальності та які виражаються через відповідні художні конвенції. Художній текст свідчить про перебіг духовно-практичного життя людини у символічному всесвіті, де за кожним знаком, словом, звуком, жестом виявляється концентрація значень.

Серед функцій, які виконує метафора, виокремимо наступні (рис. 3):

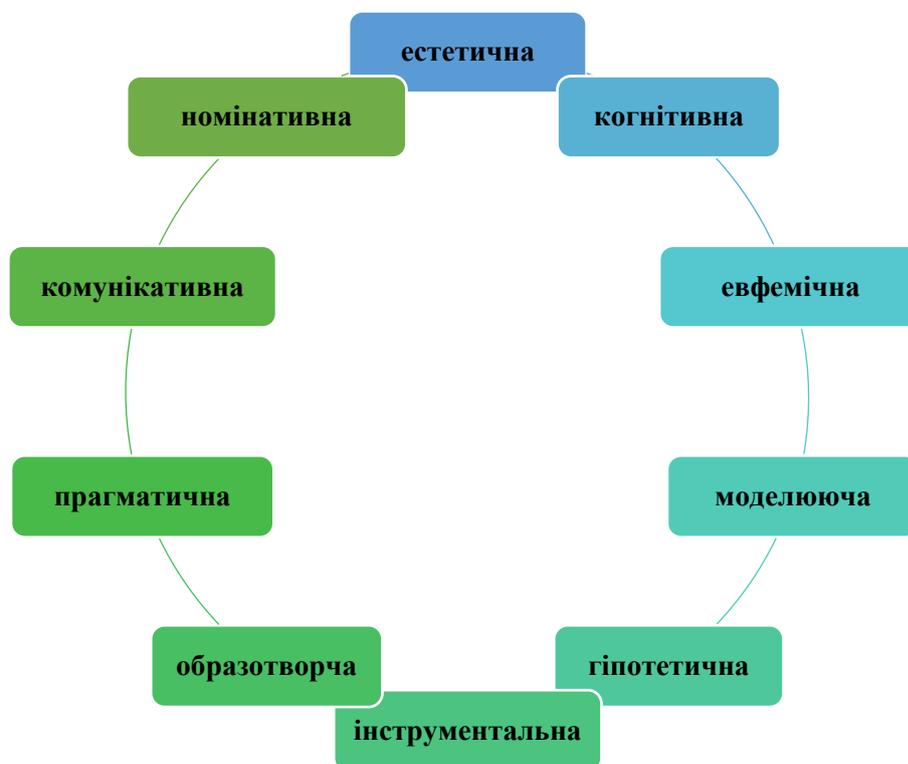

Рис. 3. Функції метафори у художньому тексті

Стисло проаналізуємо значення кожної з цих функцій. Отже:

1) **Естетична функція** метафори полягає у її здатності перетворювати звичне сприйняття світу, створюючи яскраві та несподівані образи. Метафора допомагає передати глибокі емоції та складні ідеї, додаючи тексту виразність та багатозначність. Завдяки їй читач може побачити знайомі речі під новим кутом, відчути приховані зв'язки між явищами та відчути унікальний авторський погляд.

2) **Когнітивна функція** метафори полягає в її здатності структурувати та збагачувати наше мислення, допомагаючи зрозуміти та осмислити складні чи абстрактні поняття через знайомі образи. Метафора створює асоціації між різними явищами, що дозволяє нам сприймати нове через вже відоме, формуючи глибше розуміння.

3) **Евфемічна функція** метафори полягає в пом'якшенні або прихованні прямого значення, особливо коли йдеться про неприємні, табуйовані або делікатні теми. Вона дозволяє висловити делікатні ідеї більш тактовно та уникнути різкості.

4) **Моделююча функція** метафори полягає в її здатності створювати нові уявлення та концептуальні моделі, за допомогою яких ми структуруємо та розуміємо складні явища, переймаючи риси одного об'єкта для опису іншого.

5) **Гіпотетична функція** метафори полягає у її здатності будувати гіпотези та припущення, створюючи образні уявлення про можливі ситуації чи результати. Вона допомагає висловити невизначеність, майбутні можливості чи теорії, у своїй розширюючій коло можливих інтерпретацій.

6) **Інструментальна функція** метафори полягає у її використанні як засобу для досягнення певних цілей, наприклад, для пояснення, аргументації чи переконання. Метафора допомагає зробити складні ідеї більш доступними, спростити сприйняття інформації та посилити вплив на аудиторію.

7) **Образотворча функція** метафори полягає у створенні яскравих і виразних образів, які поживляють опис і роблять його наочнішим і вражаючим.

8) **Прагматична функція** метафори полягає у її здатності впливати на сприйняття та поведінку аудиторії, звертаючи увагу на певні аспекти ситуації та спонукаючи до дії чи роздумів. Метафора допомагає передати інформацію з урахуванням контексту та мети спілкування.

9) **Комунікативна функція** метафори полягає в поліпшенні передачі повідомлень і встановленні зв'язку між слухачем і розмовником.

10) **Номінативна функція** метафори полягає в її здатності позначати або називати предмети, явища або ідеї за допомогою образних виразів, розширюючи їх значення та надаючи новим термінам глибший зміст.

Відмінною рисою авторської метафори є її унікальність та непередбачуваність. У творі метафора – це не просто художній прийом чи елемент стилю, а особлива парадигма мислення та незвичайний погляд на світ. Поетична метафора завжди унікальна, вона не просто прикраса, а внутрішня необхідність творчого процесу, тому що у творі ми часто цінуємо не лише те, що сказано, а й те, як це висловлено. Метафора, сильніша за порівняння, надає словам багатозначності і відтінків смислів, і нерідко саме вона стає ключовим елементом у контексті.

Не існує жодного автора, який би не скористався метафорами для того, щоб у яскравих фарбах описати те, що відбувається у їхніх творах, наприклад, героїв, їхні дії та різні явища. Не став винятком роман У. С. Моєма «Театр», текст якого і послужив основою вивчення специфіки функціонування та перекладу метафор.

Метафора є провідним тропом у творі, виступаючи як внутрішньо-текстовим художнім засобом, та й виконуючи важливу текстоформуючу функцію.

Перш ніж розпочати аналіз роману У. С. Моєма «Театр» необхідно коротко розглянути основні особливості стилю даного автора.

Вільям Сомерсет Моєм є одним із найуспішніших британських письменників-прозаїків 1930-х років, його романи досі актуальні та користуються популярністю, про це свідчать новітні перевидання його романів. У його творах відсутні докладні деталі, нескінченні описи, затягнутий сюжет; текст його творів простий, живий та природний. Прозу У. С. Моєма відрізняє дуже тонкий психологізм, аналіз естетичних проблем. Автор проникає в найпотаємніші куточки людської свідомості, він показує, як і чому людина повинна знаходити прекрасне у всьому, що її оточує.

Відмінна риса у творах У. С. Моєма – спрощеність тексту. Він загально описує деталі і намагається донести текст до будь-якого читача. Таким чином текст виходить живим та природним. Події розвиваються динамічно, і це не дає читачеві нудьгувати. Автор дуже часто посилається на класичних письменників, художників, музикантів, витвори мистецтва, географічні назви. Це є лінгвокультурологічним інтересом для читачів і говорить про енциклопедичну ерудованість У. С. Моєма у різних галузях

Особливість художнього погляду світу У. С. Моєма, на думку провідних стилістів, – це сприйняття того, що відбувається в трагікомічному ключі. Осміянню піддаються громадські установи, життєва метушня, та власні переконання. Моєм дуже суворий до форми: структурованість сюжету, лаконічність діалогу, економність і ємність опису, ледь помітна іронія – все те, що склалося в поняття «моємовський стиль», характерний для кращих його оповідань і романів, одночасно розкутий і відкритий і англійський стриманий: кожне слово точно, зважено, вжито до місця.

Для творів У. С. Моєма характерний іронізуючий тон і динамічний ритм, які виникають завдяки використанню коротких речень, асиндетону, анафоричних повторів, градації, паралельних конструкцій, повторів, особливо повторів з посиленням, оксюмору та метафори, яка часто має відтінки іронії.

Деякі дослідники вважають, що сам роман С. Моєма «Театр» є метафорою. Таким чином, вибір твору було зроблено нами не випадково.

Проаналізувавши роман У. С. Моєма, нами було виокремлено певні види метафор, які функціонують у тексті першоджерела. Так, роман містить метафори, завдяки яким читач може з легкістю відчутти емоції героїв та повністю зануритися в атмосферу подій. Отже, нами було проаналізовано використання **образних** метафор. Автор використовує їх для опису зовнішнього та внутрішнього світу героїв. Образ головних героїв будується виходячи з їхніх дій, поведінки, і навіть

суджень про себе. Наприклад, Джулія має легкий і товариський характер, вона любить заводити нові знайомства і завжди намагається показати, що вона з вищого суспільства. У питанні фізичного кохання до шлюбу, вона дотримувалася думки, що справжні леді себе вульгарно не поводять.

She felt like a high-born damsel, with all the traditions of a great and ancient family to keep up; her purity was a pearl of great price [42].

В даному випадку актриса порівнює свою чистоту і невинність з надзвичайно дорогою перлиною за допомогою образної метафори, тим самим піднімаючи себе у власних очах і очах коханого.

Майклу, чоловікові головної героїні, який водночас є і її менеджером, автор також приділяє велику увагу у творі. При описі скупі натури Майкла, який найчастіше відмовляв знайомим у позиції коштів, використовується образна метафора, оскільки герой порівнює себе з нерухомістю та невблаганністю каменя:

My dear old boy, I'd love to lend you a quid, but I'm absolutely stony [42].

Крім того, Майкл є дуже практичною натурою, і за допомогою цього виду метафор автор робить мимовільний акцент на деякі характерні риси героя. Наприклад, фраза «*got our feet on the ladder*» описує цілеспрямованість і впевненість Майкла в собі і в своїх цілях, а метафора «*who's a patch on you*» показує здатність чоловіка впливати на людей, переконуючи їх у чомусь.

Особливий інтерес у творі представляють фрази з назвами тварин, такі як *poor lamb, old cow, old donkey, bloody swine, filthy pig, beast*. Головна героїня дуже часто використовує ці фрази для звернення до людей, особливо до чоловіків, які викликають у неї ніжні почуття – симпатію, співчуття чи жалість. Крім того, в промові Джулії зустрічається образна метафора «*old cow*», так вона звертається до своєї костюмерки. У творі ці метафори виконують стилістичну функцію, додаючи емоційного забарвлення висловлюванню.

Варто відзначити, що найбільша кількість образних метафор застосовується при відображенні внутрішніх та зовнішніх якостей головних героїв, а також для оцінки їхньої поведінки у певних ситуаціях.

Роман С. Моема містить велику кількість емоційних сцен, що описуються за допомогою **когнітивних** метафор. Наприклад, сцена, коли Джулія отримує запрошення провести цілий тиждень разом із Майклом та його батьками, носить дуже емоційний характер, завдяки тому, що тут автор також вдається до використання метафор:

When she showed the letter do Michael he beamed [42].

Слово «*beamed*» означає щось сяюче, випромінююче, тому можна зробити висновок, що дана метафора демонструє всю радість і наснагу головного героя від майбутньої зустрічі.

Моральну пригніченість Джулії можна спостерігати в момент, коли Майклу запропонували вигідний контракт і, бачачи, як у нього спалахнули очі, їй довелося зіграти роль дівчини, яка радіє успіху коханої людини:

Her heart sank, but she pretended that she was as excited as he, and went with him next day to the hotel [42].

«*Sink*» означає стан падіння, занурення, отже, можна припустити, що актриса зазнала такого потрясіння від новини, що її серце на мить завмерло.

У романі неодноразово піднімається проблема ревнощів та недовіри подружжя. Незважаючи на те, що з часом почуття Джулії охолонули, вона все ж таки дико ревнує Майкла:

Of course Julia had sharp eyes, not much got by her, but she was a jealous little thing, she was always thinking women were making a dead set at him [42].

Метафорична конструкція «*making a dead set*» означає «*сісти намертво*», тому можна припустити, що Джулія вважала, що дуже багато жінок приділяють увагу її чоловікові й буквально вішаються йому на шию, тому ревнувала його.

Таким чином, когнітивні метафори здебільшого використовуються в тексті для передачі більшої емоційності, для відображення почуттів та емоцій героїв від подій, що відбуваються.

Описуючи стосунки молодих людей після заручення, автор також використовує **генералізуючий** вид метафори. Подібно він описує почуття Джулії, коли вона усвідомлює, що чоловік більше не приваблює її, і тепер якимось таємничим чином він втратив для неї свою чарівність і став просто чоловіком:

She had to resist an inclination to push him away [42].

It was just before the end of the war that she fell out of love with him [42].

У першому випадку дієслово «*resist*» має значення «*чинити опір*», а іменник «*inclination*» означає «*ухил*», отже, можна зробити висновок, що у головної героїні зникли почуття до чоловіка, а отже і бажання торкатися до нього, у зв'язку з чим вона відчуває себе некомфортно і щоразу намагається змусити себе не відштовхувати чоловіка.

Фразове дієслово «*fall*» у поєднанні з часткою «*out*» має значення «*випасти, вивалитися*», відповідно, можна припустити, що героїня перестала відчувати любов до чоловіка, колишні почуття та емоції згасли в ній. Таким чином, автор знову акцентує увагу на почуттях героя, використовуючи приглушену виразність простої генералізуючої метафори.

Варто зазначити, що С. Моем також застосовує метафори для передачі іронії та сарказму по відношенню до персонажів. Наприклад, у момент, коли Джулія порівнює свою чистоту і невинність із надзвичайно дорогою перлиною, це є приводом для іронії з боку її менеджера:

Even the upper classes propagate their species [42].

Даним висловлюванням він хотів спустити актрису на землю і дати їй зрозуміти, що вона не багато в чому відрізняється від звичайних людей і також схильна до любовних втіх, як і всі.

У творі також зустрічається досить рідкісний вид метафор – **номінативні**: такі метафори передбачають заміну одного дескриптивного значення іншим і служать джерелом омонімії. У романі було проаналізовано невелику кількість номінативних метафор. Наприклад, такі метафоричні конструкції *at the bottom of her heart, at the back of her mind i at the head of a throng* автор використовує для надання почуттям більшої виразності і сильнішого емоційного забарвлення ситуацій.

Задля виявлення способів перекладу метафор в обраному нами романі, ми вивчили та проаналізували підходи деяких науковців даного питання.

Дослідник П. Ньюмарк розмежовує такі способи перекладу метафори:

- переклад за допомогою порівняння;
- дослівний переклад, тобто збереження вихідного образу;
- переклад за допомогою заміни метафори еквівалентом з мови перекладу;
- перефразовування метафори;
- переклад за допомогою збереження метафоричного образу, але з додаванням, яке б пояснювало інформацію, що допомагає зробити вираз експліцитним [44, с. 33–37].

О. Чернова розрізняє наступні способи перекладу метафор:

- дослівний переклад, якщо в іноземній мові і мові перекладу збігаються правила сполучуваності та емоційно-оцінне забарвлення;
- переклад, в основі якого лежить той самий образ;
- переклад, в основі якого знаходиться інший образ;
- переклад за допомогою неметафоричного пояснення (прийом деметафоризації, тобто позбавлення від метафори) [30, с. 126].

Не менш цікавою є класифікація способів перекладу метафор, яка, в свою чергу, включає наступні способи перекладу: повний переклад, додавання / опущення, заміна, структурне перетворення, традиційна відповідність, паралельне іменування тощо [21].

Дуже часто в процесі відтворення метафори використовуються різні перекладацькі трансформації.

Дослідниця І. Сіняговська розмежовує лексичні (диференціація, конкретизація та генералізація значення, змістовне розгалуження, антонімічний переклад, описовий переклад), граматичні (заміни, зміна порядку слів, словосполучень, речень тощо), семантичні (генералізація, конкретизація, додавання, опущення) та стилістичні (компенсація та адаптація перекладу) типи трансформацій при перекладі метафор [25, с. 92].

Загалом, науковець В. Карабан вважає, що перекладацькі трансформації можна класифікувати на лексичні, які, в свою чергу, включають в себе транслітерацію, перекладацьке калькування та транскрипцію; граматичні, а саме дослівний переклад, членування, об'єднання речень та граматичні заміни; лексико-граматичні, які складаються з антонімічного, описового перекладу та компенсації [25, с. 93].

Згідно з поглядами вченого С. Максимова, перекладацькі трансформації розподіляються на лексичні та семантичні (компенсація, смисловий розвиток, генералізація, антонімічний переклад, конкретизація, повна перестановка частин тексту, диференціація), а також граматичні (перестановка, заміна, додавання та пропуски) трансформації [20, с. 41].

Отже, підсумовуючи проаналізовані підходи відомих знавців та лінгвістів, можемо зробити висновок, що багато вчених мають спільні погляди стосовно прийомів та підходів, які необхідно використовувати для передачі метафор засобами іншої мови. До них належать: конкретизація, генералізація, додавання,

опущення, модуляція, заміни, перестановки, членування речень, повний переклад із збереженням образу, реметафоризація, деметафоризація, компенсація, антонімічний переклад.

У роботі ми розглянемо способи перекладу англomовних метафор українською мовою. Як показав аналіз теоретичної літератури та власне дослідження мовного матеріалу, переклад метафор пов'язаний із вирішенням цілої низки лінгвістичних та літературознавчих проблем.

Серед лексичних трансформацій, за допомогою яких був здійснений переклад метафор, нами вживано наступні: додавання, опущення, модуляція, конкретизація, генералізація тощо.

Загальна кількість одиниць, переведених із використанням цих трансформацій, становить 79 одиниць.

Прийом додавання у процесі перекладу метафори використовується тоді, коли потрібно додати певні пояснення або уточнення до метафори, щоб вона була зрозуміла носіям цільової мови. Цей прийом застосовують, коли буквальный або дослівний переклад метафори може бути неясним через культурні, мовні або контекстуальні відмінності. Додавання допомагає зберегти значення оригінальної метафори, передаючи її зміст із більшою точністю та зрозумілістю.

Так, наприклад, переклад метафори «*She was s queen on stage*» («*На сцені вона була справжньою королевою, чий поглядом вона підкорювала кожного глядача*») створює образ більш повно і допомагає читачеві відчути вплив, який героїня мала на аудиторію. Це додавання підсилює метафору, надаючи їй емоційного відтінку і підкреслюючи велич і силу Джулії.

Інша метафора «*She felt like a puppet in someone else's hands*» («*Вона відчувала себе маріонеткою в чужих руках, кожен рух якої контролювався волею іншого*») посилює відчуття втрати контролю Джулії над власним життям і підкреслює її залежність від зовнішніх обставин. Це доповнення надає більш глибокий психологічний контекст, що важливо для розкриття внутрішнього конфлікту персонажа.

У процесі перекладу метафори «*Life was a stage, and everyone played their part*» («*Життя було сценою, де кожен грав свою роль, приховуючи справжні емоції за масками*»), прийом додавання робить метафору більш насиченою і підкреслює тему лицемірства і ролей, які люди грають у реальному житті, щоб приховати свою істинну натуру. Це додаткове пояснення допомагає читачеві краще зрозуміти основну ідею роману.

Прийом додавання у цих та вище наведених прикладах не лише зберігає основний зміст метафор, а й поглиблює образи, роблячи їх більш зрозумілими для аудиторії іншої культури.

Наведемо інші приклади перекладу метафори, вживаючи цей прийом:

There was only one possible reason, and when she thought of it her heart leaped [42]. – *Відповідь могла бути тільки одна, і коли вона прийшла Джулії в голову, серце підскочило у неї в грудях* [23].

He went scarlet. The mere thought of it made him ashamed [42]. – *Том почервонів до коренів волосся; йому стало соромно від однієї лише думки* [23].

*I like having it **thrown in my face** that even my tips have to be given me [42]. – Мені, звичайно, приємно, коли мені кидають в обличчя докір, що навіть чайові і ті я не можу сам заплатити [23].*

*Her nose was slightly thick, but he had managed by his lighting to make it look very delicate, not a wrinkle marred the smoothness of her skin, and there was a **melting look in her fine eyes** [42]. – Ніс у неї був злегка товстуватим, але завдяки майстерному освітленню, це зовсім не було помітно; жодна зморшка не псувала гладкої шкіри, від погляду її прекрасних очей мимоволі тануло серце [23].*

*She turned the early photographs over quickly, looking for that which he had had taken when first he came to Middlepool; but when she came upon it, **it gave her a pang** [42]. – Вона стала швидко переглядати його ранні фотографії в пошуках тієї, яка була зроблена, коли він вперше приїхав в Міддлпул. Вона нарешті знайшла знімок і **серце її раптом стиснулося від гострого болю** [23].*

*She got a little private amusement by seeing how much **he could swallow** [42]. – Вона сміялася про себе, бачачи, як він ковтає самі **грубі лестощі** [23].*

*... they were **dazzled by her glamour** [42]. – їх засліплює її романтичний ореол [23].*

*Charles stepped forward and sinking to his knees took that **broken woebegone body in his arms** [42]. – Чарлз зробив крок вперед і, ставши на коліна, взяв в обійми зломлену горем невтішну істоту [23].*

*... she felt a sudden pang [42]. – **серце її пронизав раптовий біль** [23].*

*She was not aware that she deliberately observed people, but when she came to study a new part **vague recollections surged up in her** from she knew not where [42]. – Не те щоб вона свідомо за ким-небудь спостерігала і копіювала, просто коли, вона бралася за нову роль, на неї невідомо звідки **потужною хвилею набігали смутні спогади** [23].*

*His behaviour had nothing of the chivalrous courtesy a young man might show to a fascinating woman; it was the **tolerant kindness he might display to a maiden aunt** [42]. – У його зверненні до неї не було і сліду лицарства галантності, яку молода людина повинна проявляти по відношенню до чарівної жінки; таку **поблажливу доброзичливість швидше пристало виявляти до незаміжньої старої тітоньки** [23].*

*She felt pretty sure that with a marquess and marchioness **to hover round**, Tom would not go off to play golf with Roger or spend the afternoon in a punt [42]. – Джулія не сумнівалася, якщо на горизонті з'являться маркіза і маркіз, **серед яких він зможе обернутися**, Том не піде кататися на човні або грати в гольф [23].*

*But when she got into the theatre she felt that she **shook off the obsession of him like a bad dream from which one awoke** [42]. – Однак, коли Джулія увійшла в театр, вона відчула, що **струсила цю мару, як поганий сон, від якого пробуджується вранці** [23].*

*Tom had neglected her for a fortnight, he had not even treated her with civility, and **she had been angelic** [42]. – Том не помічав її всі два тижні, він навіть не був елементарно ввічливий, а вона – вона **поводила себе, наче ангел** [23].*

Julia was a very good-tempered woman, and though her language was often brusque it was hard to ruffle her [42]. – Джулія була жінка врівноважена, і, хоча язик її частенько бував різким і навіть грубим, мало що могло вивести її з себе [23].

... *her reputation was a prison that she had built round herself* [42]. – її репутація – тюремна стіна, яку вона сама навколо себе спорудила [23]. – *Her cordial smile was the smile of a queen; her graciousness kept you at a respectful distance* [42]. – Кармінні губи Джулії посміхалися посмішкою королеви, її поблажливий тон тримав на чималій відстані [23].

She gave free rein to her anguish [42]. – Джулія відпускала віжки і давала собі волю [23].

Her heart was filled with a great love for Michael [42]. – Серце її захлеснуло хвиля любові до Майкла [23].

Her voice was low and tremulous and she threw back her head so that her neck was like a white column [42]. – Низький голос Джулії тремтів, вона відкинула голову, її шия здіймалася, як біла колона [23].

God knows, they [arms] were small, but at the moment they felt like legs of mutton hanging there [42]. – Бачить бог, вони невеликі, але зараз вони здавалися їй окостами, що висять на гачку в ковбасній крамниці [23].

...*she was sure that there was a gleam in it* [42]. – і їй здалося, що вона помітила у ньому вогник [23].

He seemed a trifle apathetic; he had none of her sparkling vitality [42]. – Він здавався трохи апатичним, в ньому не було ані краплі її енергії та життєрадісності [23].

Why, already she had made a story about her stay at St Malo with Aunt Carrie and her mother that made people roar with laughter [42]. – Навіть з поїздки на Сен-Мало до матері і тітки Керрі вона склала таку історію, що люди плакали від сміху [23].

If an actress felt the emotions she represented she'd tear herself to pieces [42]. – Якби актриса відчувала все ті емоції, які вона зображує, вона б просто розірвала на шматки своє серце [23].

'D'you think I'm only sham?' [42]. – Значить, по-твоєму, я просто підробка? Або шарлатан? [23].

He's a conceited little ape and it's not a bit the scene he wrote' [42]. – Ця мавпа бозна-що думає про себе, а те, що ти сьогодні зіграла, і поруч не лежить з тим, що він написав [23].

It gave one a grand feeling of confidence to be heart-whole [42]. – Як чудово відчувати, що твоє серце належить тобі одній, це вселяє таку віру у себе [23].

She felt like a spirit in heaven [42]. – Джулія відчувала себе душею, що витає в райських куцах [23].

Перекладач додає у мові оригіналу деякі пояснюючі елементи, необхідні, на його думку, для правильного розуміння тексту реципієнтами перекладу. З прикладів видно, що додаються лексеми: у неї в грудях, до коріння волосся, закид, розірвала серце на шматки, шарлатан, хвиля любові тощо. Таким чином відбувається уточнення метафор мови оригіналу.

Опущення є зворотним додаванню. Перекладач під час передачі таких одиниць опускає зайві, на його думку, одиниці. Перекладач свідомо вирішує не передавати метафоричний елемент оригінального тексту або ж замінити його на нейтральний вираз. Це відбувається тоді, коли метафора може бути надто складною для розуміння, має культурні відмінності, які неможливо легко передати, або є стилістично невідповідною для цільового тексту.

Так, наприклад, в оригінальній метафорі «*Julia was wrapped in a dense fog of her own vanity, blinding her from seeing others' true feelings*» («Джулія була огорнута туманом власної пихи») опущення фрази «яка засліплювала її, не даючи бачити почуття інших» скорочує метафору, але основне значення зберігається. Туман уже передає образ ізоляції і відокремлення від інших, що підкреслює марнославство Джулії.

А у випадку з іншою метафорою у реченні «*Her words were arrows, sharpened and aimed directly at his heart*» («Її слова були стрілами, спрямованими в його серце») слово «загострені» вилучено, оскільки й так зрозуміло, що стріли є небезпечними й болісними. Така стисла форма зберігає образ і його емоційний вплив, але не перевантажує текст деталями.

Наступний приклад перекладу оригінальної метафори «*The spotlight felt like the sun, burning away all her insecurities*» («Прожектор був для неї сонцем, що спалювало всі її сумніви») дає можливість зробити висновок, що тут можна опустити «відчувався як» і просто перекласти як «був для неї», що не змінює метафоричний сенс, але робить текст більш плавним і стислим.

У свою чергу у реченні «*She felt like a fragile porcelain doll, trapped under the spotlight*» («Вона відчувала себе фарфоровою лялькою під прожектором») опущення слова «крихка» не змінює зміст метафори, оскільки уявлення про фарфорову ляльку вже асоціюється з крихкістю. Переклад з опущенням зберігає загальне враження, але робить фразу більш стислою і зрозумілою.

Так, в оригінальному реченні «*Life was an endless masquerade ball, filled with people hiding behind intricate, elaborate masks*» («Життя було безкінечним маскарадом, де люди ховаються за масками») опущення деталей «складних, витончених масок» зменшує описовість, не втрачаючи загального значення метафори про лицемірство і приховування справжніх почуттів. Це робить переклад більш лаконічним і залишає достатньо простору для уяви.

Продемонструємо використання цього прийому наступними прикладами:

... *his skin no longer had the soft bloom of a peach and his colour was high* [42].
– ...*шкіра перестала нагадувати персик, по щоках зазміїлися червоні жилки* [23].

'By God, if you had, that old hag would have had you out of the play you're in now before you could say knife [42]. – *А якби мали, ця стара карга за дві секунди вижила б вас з труни* [23].

The thought flashed through her mind that Michael had brought her down for his parents to inspect her [42]. – *У неї промайнула думка, що Майкл привіз її батькам на оглядини* [23].

His beautiful eyes beamed with pleasure [42]. – *Його чудові очі світилися* [23].

...she was **free of the bondage in which her senses had held her to him** and she **exulted** [42]. – вона звільнилася від кайданів почуттів, які прив'язували її до нього, і раділа [23].

... and when he came into the room Dolly turned to him with **her great eyes misty with tears** [42]. – коли він увійшов до кімнати і Доллі обернулася до нього, її очі були повні сліз [23].

The next play's bound to be all right and then we shall **get back** all we've lost and **a packet into the bargain**' [42]. – Наступна п'єса напевне матиме успіх, і ми повернемо все, що втратили, і до того ж **отримаємо купу грошей** [23].

With her mouth slightly open, with **the look in her eyes of a child that has been deeply hurt and does not know why**, the effect was unbearably pathetic [42]. – Рот трохи відкритий, **очі, як у скривдженної дитини**, – все разом створювало на рідкість зворушливу картину [23].

'**Poor lamb**' [42]. – Ах ти, **ягнятко** [23].

She read **his mind like an open book** [42]. – Вона читала його думки, як відкриту книгу [23].

... she passed her hands over her body, her **skin was as soft as velvet** and there wasn't a blemish on it [42]. – ...Джулія провела руками по всьому тілу; **шкіра як атлас**, ні плямочки, ні шраму [23].

But when she got into her magnificent and very expensive car and drove back to Montagu Square she **could not hold back the heavy, painful tears that filled her eyes** [42]. – Але коли Джулія увійшла в театр, вона відчула, що струсила цю мару, як поганій сон, від якого пробуджується вранці [23].

Julia's **heart gave a sudden sickening beat** [42]. – **Серце її прискорено забилося** [23].

She had to **think like lightning** [42]. – Треба було щось **придумати, та мерцій** [23].

It was hard to know if he was serious, for **his eyes faintly shimmered with amusement** [42]. – Слова його могли здатися досить нелюб'язними, якби не супроводжувалися посмішкою, **а посмішка у нього була дуже милою** [23].

His **face was eager and his eyes shone** [42]. – Він знову спалахнув, його блакитні очі засяяли [23].

У наведених вище прикладах можемо спостерігати опущення таких елементів, як *soft bloom, through her mind, that filled her eyes* і т.д.

Завдяки активному використанню прийому **модуляції** у процесі перекладу метафор значення одиниць перекладу логічно виводяться зі значення одиниць оригіналу. При цьому модуляція дозволяє передати емоційне забарвлення й асоціативність оригіналу, але з іншою метафоричною конструкцією або через інший образ, більш характерний для культури та мови перекладу.

The young man **went scarlet** [42]. – Юнак **залився яскравим рум'янцем** [23].

He reminded you of a head on an old coin that had been in circulation too long [42]. – Він викликав у пам'яті профіль на монеті, яка занадто довго перебувала в обігу [23].

Her heart thumped against her ribs [42]. – *Серце мало не вискакувало у неї з грудей* [23].

...it was heaven [42]. – *це було воістину райським блаженством* [23].

It was heavenly, when she told him how exquisite his nose was and how lovely his russet, curly hair, to feel his hold on her tighten a little and to see the tenderness in his eyes [42]. – *Було солодко відчувати, коли вона говорила йому, який виточений у нього ніс, яке прекрасне його кучеряве каштанове волосся, що рука Майкла трохи міцніше стискає їй талію, бачити ніжність в його очах* [23].

Michael, breathless with excitement, showed it to Julia; it could only mean that he was going to offer him a part [42]. – *Майкл, ледве живий від хвилювання, показав записку Джулії; означати це могло тільки одне: йому хочуть запропонувати ангажемент* [23].

She looked deeply concerned, but her **heart was beating with exultation** [42]. – *Вигляд у неї був заклопотаний, але серце голосно билось від радості* [23].

No flattery, no allurements, could tempt him when he had an engagement next day for which he had to **keep his brain clear** [42]. – *Ніякі лестощі, ніякі принади не могли його спокусити, якщо на наступний день його чекала ділова зустріч, для якої потрібна свіжа голова* [23].

She gave Michael a brisk handshake [42]. – *Майклу вона ледь потиснула руку* [23].

...his tie, though rather loud, she recognized as a Charvet [42]. – *Краватка, хоча і досить кричуща, була явно куплена у Шарвіт* [23].

On his seventeenth birthday Julia had given him a very smart roadster, and in this he careered about the country at **breakneck speeds** [42]. – *На день народження Джулія подарувала йому швидкохідний дорожній велосипед, і тепер він роз'їжджав на ньому по півцях із запаморочливою швидкістю* [23].

Her heart ached, notwithstanding the scintillating performance she had given during the day [42]. – *На серці у Джулії було тоскно, незважаючи на блискучий спектакль, який вона грала увесь день* [23].

She was certain that he had no notion how deeply he had wounded her [42]. – *Вона була впевнена, що Том навіть не здогадується, який біль він їй заподіяв* [23].

...her eyes were steely with hatred [42]. – *але очі її виблискували холодним блиском* [23].

Her heart now beat painfully [42]. – *Кожен удар серця завдавав Джулії біль* [23].

She felt him go white [42]. – *Краєм ока Джулія побачила, як Том зблід* [23].

The heightened colour on his cheeks told her how excited he was to meet such distinguished persons [42]. – *Рум'янець, що згустів в нього на щоках, виразно сказав їй про те, як він схвилюваний можливістю зустрітися з такими високопоставленими особами* [23].

But somewhere, at the back of her mind or in the bottom of her heart, was a feeling of ever so slight contempt for Tom because he was such a simple fool [42]. – *Але десь в глибині душі, вона відчувала до Тома хоч і слабке, але презирство за те, що їй вдалося так легко його провести* [23].

Her eyes were hard and her lips had a sardonic curl [42]. – Погляд у неї був жорсткий, губи кривила іронічна посмішка [23].

Julia's heart was beating nineteen to the dozen [42]. – Серце Джулії несамовито билося [23].

She spoke rather tartly [42]. – Голос її зазвучав уїдливо [23].

...there was a hint of modest withdrawal in her bearing, a delicious timidity, and at the same time the virgin's anticipation that she was about to enter into her kingdom [42]. – в її позі була чарівна нерішучість – здавалося, вона ось-ось відступить назад – і разом з тим очікування непорочної діви, що стоїть на порозі свого королівства [23].

Приєм конкретизації у процесі перекладу метафори використовується, коли метафоричний образ у тексті оригіналу є загальним або абстрактним, але потребує уточнення чи конкретизації, щоб бути зрозумілим у цільовій мові. Конкретизація допомагає зробити метафору більш яскравою, чіткою та адаптованою до культурних особливостей цільової аудиторії, зберігаючи її основне значення.

Приєм конкретизації застосовують за таких умов:

1. *Неоднозначність метафори.* Якщо метафора в оригіналі є занадто абстрактною або допускає різні інтерпретації, конкретизація дозволяє обрати чіткий і зрозумілий варіант для цільової мови.

2. *Культурні відмінності.* У випадках, коли метафора може бути незрозумілою через культурні особливості, конкретизація допомагає адаптувати її, надаючи зрозуміліші, більш специфічні образи або порівняння, що краще резонують із культурою цільової мови.

3. *Смислова точність.* Конкретизація допомагає досягти більшої точності та відповідності значенню оригінальної метафори, особливо коли цільова мова потребує точніших образів для передачі тих самих смислів.

Вдаючись до цього прийому, перекладач замінює загальне поняття на конкретне. В оригіналі роману Моема може бути використано загальну метафору «життя як сцена» чи «люди на сцені», що відсилає до театральної концепції життя, в якому кожен виконує свою роль. При перекладі на українську мову, щоб зробити цю метафору більш конкретною й зрозумілою, перекладач може використати вираз, який точніше передає значення цієї ідеї в культурному контексті:

We are all actors on the stage of life [42]. – Ми всі актори на сцені життя [23].

Тут конкретизація полягає в тому, що саме сцена і роль акторів на ній чітко підкреслюються, що допомагає читачеві краще зрозуміти символізм ідеї. В даному випадку зміст залишається незмінним, але образ театру є ближчим і зрозумілішим для українського читача.

Метоморфоза персонажа на маріонетку — це популярний образ, який використовується для позначення того, як людина втрачає контроль над своїм життям або стає під впливом зовнішніх обставин. Оригінальний образ маріонетки може бути замінений в перекладі більш конкретними образами, залежно від того, як український читач може сприймати подібну метафору.

I feel like a puppet on strings [42]. – Я відчуваю себе **маріонеткою на нитках** [23].

У цьому випадку конкретизація полягала в точному відображенні механізму маріонетки (нитки), що додає відчуття контролю з боку зовнішніх сил. Перекладач уникає абстрактних формулювань і використовує конкретний образ, знайомий українському читачеві.

Julia gave the young man a delightful, but slightly deprecating smile [42]. – Джулія посміхнулася юнакові чарівною, але трохи **вибачальною посмішкою** [23].

Так, наприклад, у прикладі вище слово *deprecating* має словникове значення «засуджуючий», але у перекладі ми бачимо вживання «вбачальний». Таким чином перекладач конкретизує це слово, допомагаючи читачеві повністю та точно відчувати емоції Джулії.

Випадки вживання конкретизації простежено у наступних прикладах:

His features had a worn distinction [42]. – У його рисах відчувалося певне **старе благородство** [23].

She treated him as though he had just come from the horror of the trenches and was tender, considerate, and unexacting [42]. – Вона поводитися так, ніби ті коротенькі періоди, що він з нею проводив, – останні дні, якими йому судилося насолоджуватися у цьому світі, ніби він тільки що вирвався з кошмару окопного життя. Вона була з ним ніжна, турботлива і невимоглива [23].

Her heart sank because she knew she had lost something that was infinitely precious to her...[42]. – **Серце її щеміло**, вона знала, що втратила щось дуже дороге [23].

It [mouth] grew meaner as he grew older, and by the time he was an old man it would be no more than a cold hard line [42]. – Вони робилися все тонше – на той час, коли він постаріє, рот його перетвориться на вузьку **холодну щілину** [23].

When she was alone with him the time hung somewhat heavily on her hands [42]. – Коли вона залишалася з ним удвох, **час тягнувся надзвичайно довго**.

Men were creatures of habit; that gave women such a hold on them [42]. – Чоловіки – **раби звичок**, це допомагає жінкам їх утримати [23].

They both of them thought the play would make her. Fools. It would kill her [42]. – Вони з Евіс думали, ніби п'єса допоможе їй «виплисти на поверхню». Дурні! **П'єса втопить її** [23].

Також нами було виокремлено декілька прикладів використання прийому **генералізації** – заміні конкретного образу або поняття оригінальної метафори на більш загальне або абстрактне поняття в перекладі, що допомагає зробити метафору зрозумілішою або культурно нейтральною, зберігаючи при цьому її основне значення:

He becomes a star and then she's a millstone round his neck [42]. – Він робиться зіркою, і тоді вона **каменем висить у нього на шиї** [23].

Julia felt a strange pang in her heart. She took his head in her hands and kissed his lips [42]. – У Джулії **незрозуміло чому стиснулося серце**, вона взяла його голову обома руками і поцілувала в губи [23].

У процесі аналізу роману, нами було виявлено декілька випадків комплексу лексичних трансформацій.

Roger as a hobbledehoy, quite nice of course, but whom you treated as such, who fetched and carried for you and whom you told to go and play when you did not want to be bothered with him [42]. – Том буде дивитися на Роджера, як на дитину, дуже милу, звичайно, але з якої поводяться відповідно до її віку – він у всіх на побіженьках, і його можна відіслати пограти, коли він набридне [23].

...he accepted compliments as he might have accepted a compliment on a fine old house that had been in his family for generations. It was a well-known fact that it was one of the best houses of its period, one was proud of it and took care of it, but it was just there, as natural to possess as the air one breathed [42]. – ... він вислуховував компліменти з цього приводу не те щоб байдуже, але так, ніби мова йшла про прекрасний старий будинок, який переходив в їхній родині з покоління у покоління. Було відомо, що це один з кращих зразків архітектури своєї епохи, їм пишалися, про нього піклувалися, але у тому, що він існував, не було нічого особливого, володіти їм здавалося так само природно, як дихати [23].

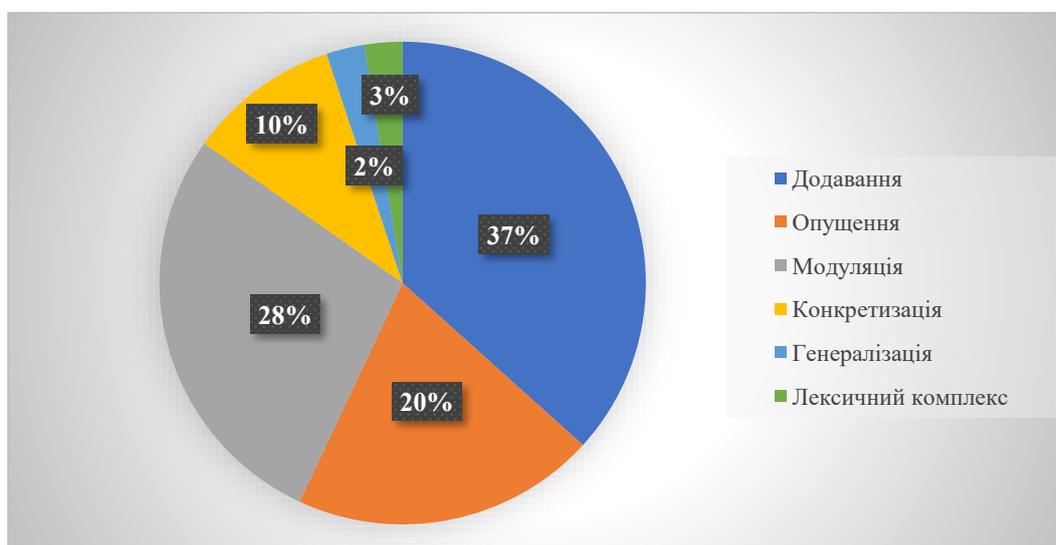
З прикладів видно, що використовуються розгорнуті метафори. У першому прикладі використовується генералізація та додавання, у другому – крім перерахованих використовується і модуляція.

Підсумовуючи, можна зауважити, що практично в рівних співвідношеннях серед лексичних трансформацій використовуються додавання та модуляція. Не так часто використовується прийом опущення. Конкретизація використовується у декількох прикладах, комплекс лексичних трансформацій та генералізація застосовуються рідко. Використання лексичних трансформацій під час перекладу метафор у творі «Театр» У. С. Моема зумовлено розбіжністю у структурі речення і тим, що англійське речення вимагає розгорнутого вираження думки в українській мові; обумовлено відсутністю відповідного слова чи відповідного лексико-семантичного варіанта даного слова.

Унаочнимо показники у вигляді діаграми:

Діаграма 1

Лексичні трансформації при перекладі метафор

Для передачі метафор із твору «Театр» засобами української мови крім лексичних використовуються і **граматичні** трансформації. Серед них такі трансформації, як членування речень, заміна та перестановка мовних елементів. Загальна кількість одиниць, переведених із використанням цих трансформацій, становить 68 одиниць.

Членування речень використовується для того, щоб зробити текст більш зрозумілим і легким для сприйняття цільовою аудиторією, особливо коли структура оригінального речення може здатися надто важкою або перевантаженою інформацією:

*Happiness might have been hers for the asking, perhaps; she had been a fool; after all what were **the triumphs of the stage but illusion?*** [42]. – Можливо, там її чекало справжнє щастя, варто було лише руку простягнути. Вона зробила дурість. **Що все її сценічні триумфи? Ілюзія** [23].

...she was really distracted with grief, but, what was it? another self within her knew what she was doing, a self that shared in her unhappiness and yet watched its expression [42]. – ...вона збожеволіла від болю. Але що це? Інше, внутрішнє її «я» прекрасно розуміло, що вона робить. Це «я» розділяло її біль і одночасно спостерігало, як вона її висловлює [23].

And there was always her acting; when once she got into the theatre her anguish, her humiliation, her jealousy were allayed [42]. – І з нею завжди була її робота. Варто було Джулії увійти в театр, як її біль, її приниження, її ревності вицухали [23].

Далі маємо на меті продемонструвати застосування прийому **заміни** у процесі перекладу метафори. Так, наприклад, в оригінальній метафорі «*She was a butterfly in a glass jar, desperate to break free*» («Вона була пташкою в клітці, що відчайдушно хотіла звільнитися») заміна «метелика в скляній банці» на «пташку в клітці» робить метафору зрозумілішою для цільового читача, оскільки образ пташки у клітці більше асоціюється з неволею і прагненням до свободи, ніж метелик у банці.

В іншому прикладі «*His words were daggers, stabbing at her heart*» («Його слова були ударами ножа в серце») метафора замінюється на образ «ударів ножа», що звучить звичніше для цільової мови і передає той самий біль та агресію, які виражені в оригіналі.

Наступний відомий приклад метафори «*Life was a stage, and everyone played their part*» («Життя – це театр, і всі ми в ньому актори») використовує поширену в українській культурі метафору «життя – це театр», що передає ту ж ідею, але в зрозумілішій і звичнішій формі для цільового читача.

Метафора «*She was ice, cold and unreachable*» («Вона була як крига – холодна і недоступна») підкреслює, що заміна на «кригу» робить метафору більш природною і водночас точно передає холодність і недоступність героїні, зберігаючи емоційне значення.

У свою чергу при перекладі метафори «*Her laughter was a melody, bright and carefree*» («Її сміх лунав, наче дзвінкий дзвіночок»), заміна на «дзвінкий дзвіночок»

адаптує метафору до цільової культури, додаючи образу яскравості і легкості, що асоціюється з радісним, приємним звуком.

Прийом заміни в цих прикладах допомагає перекладачеві створити більш наближені та зрозумілі образи для читача, зберігаючи при цьому стиль і емоційний зміст оригінального тексту Моема.

До прийомів граматичної **заміни** можна віднести: заміну частини мови, заміну виду речення, заміну активної конструкції пасивною та навпаки, заміну типу зв'язку та заміну числа. Маємо на меті згрупувати різні види заміни. У наступних прикладах простежено використання заміни частин мови (з прикметника на іменник та навпаки, дієслово – іменник та навпаки, прикметник – дієслово, прикметник – прислівник та іменник – прислівник). Даний прийом використовується частіше інших заміни. Наведемо кілька прикладів заміни частин мови:

Her eyes were anguished [42]. – *В її очах була мука* [23]. Спостерігаємо приклад граматичної заміни дієслово – іменник.

It was no effort to her, it was as instinctive as brushing away a fly that was buzzing round her, to suggest now a faintly amused, friendly tenderness [42]. – *Без будь-якого зусилля, так само інстинктивно, як відмахнулася би від набридливої мухи, вона вклала в голос трохи іронічну, ласкаву привітність* [23]. Граматична заміна частин мови з прислівника на дієслово.

She stretched out her lily white hand for the trembling old steward to kiss (as a baby he had often dandled her on his knee), and when he pressed it with his pallid lips she felt something fall upon it [42]. – *Вона простягнула тремтячому старому стюардові свою лілейно-білу руку для поцілунку (в дитинстві він часто качав її на колінах), і коли він доторкнувся до неї своїми блідими губами, вона відчула, як на неї щось впало* [23]. Тут маємо заміну дієслова на іменник.

With his close-cropped hair and weather-beaten skin, little lines beginning to mark the smoothness of his forehead and to show under his eyes, he was definitely a man [42]. – *З коротко стриженим волоссям, обвітре ною шкірою, легкими зморшками, які почали борознити його гладеньке чоло і з'являтися у куточках очей, він був – рішуче і безповоротно – чоловіком* [23]. Цей приклад містить прийом граматичної заміни двох частин мови з іменника на прикметник.

It seemed to her that none but she knew what it was like to live with a man who was such a monster of vanity [42]. – *Джулії здавалося, що ніхто, крім неї, не уявляє, як жити з чоловіком, який так жахливо пихатий* [23]. Спостерігаємо граматичну заміну іменник – прислівник.

Julia was not a brilliant conversationalist, but her eyes were so bright, her manner so intelligent, that once she had learnt the language of society she passed for a very amusing woman [42]. – *Джулія не була блискучою співбесідницею, але очі її так сяяли, слухала вона з таким уважним видом, що, як тільки вона навчилася світського жаргону, з нею нікому не було нудно* [23]. Граматична заміна прикметник – дієслово.

*Her whole body seemed to express the **hopelessness of her grief** [42]. – Вся її поза говорила про те, наскільки глибока її скорбота [23].* Приклад граматичної заміни іменника на прикметник.

*Suddenly her **heart gave a great jump**, for there was the Spaniard walking towards her, with a woman on one side of him clinging to his arm and on the other a little girl whose hand he held [42]. – **Раптом серце підскочило у неї в грудях**: прямо до них прямував вчорашній іспанець; з одного боку, тримаючи його під руку, йшла молода жінка, з іншого він вів дівчинку [23].* Граматична заміна іменник – дієслово.

*...that was why his clothes sat on him so well, and something **charming in his clean freshness** [42]. – ... ось чому на ньому так добре сидить костюм, – **своя чарівність в його чистоті і свіжості** [23].* Приклад граматичної заміни прикметник – іменник.

*She never **felt so light-hearted** as in his company, and she could be brilliant enough for two [42]. – У неї ще ніколи **не було так легко на серці**, як в його присутності, а блиску і дотепності у неї з надлишком вистачало на двох [23].* Граматична заміна прикметник – прислівник.

*...they **groaned in an agony of laughter** [42]. – Глядачі ... **стогнали від нестримного сміху** [23].* Приклад граматичної заміни іменник – прикметник.

***With that sickness of apprehension gnawing at her heart** she could not care how the play went [42]. – **Її серце мучили лихі передчуття**. Що їй до того, як йде п'єса! [23].* Заміна іменник – прикметник.

*You've got a heavy day at the office tomorrow and **I'm dog-tired**' [42]. – У тебе завтра важкий день в конторі, а я **втомилася як собака** [23].* Граматична заміна прикметник – дієслово.

*She was **eager to sacrifice herself**, and so wrote to her mother to announce her imminent arrival [42]. – **Їй хотілося принести себе в жертву**, і вона написала матері, що обов'язково приїде до неї погостювати [23].* Граматична заміна прикметник – дієслово.

*Suddenly her **heart gave an exultant leap** [42]. – **Раптово серце Джулії переможно підстрибнуло** [23].* Граматична заміна іменник – дієслово.

*She saw the **gleam in Michael's eyes** as he considered the proposition and the shadow of a smile that was outlined on his lips [42]. – Джулія побачила, що **очі Майкла трохи заблищали**, на губах з'явилася тінь посмішки: він обмірковував її слова [23].* Граматична заміна іменник – дієслово.

*He looked at her with his calm, reflective eyes, and on a sudden Julia had a **sickening fear** that he knew that Tom had been her lover [42]. – Роджер дивився на Джулію спокійними задумливими очима, і їй мало не **стало погано від страху**: а раптом він напевне знає, що Том був її коханцем [23].* Граматична заміна прикметник – іменник.

*He was looking at her with **twinkling eyes**, and it was very difficult for her not to burst out laughing [42]. – Його очі весело **поблискували**, і Джулії було дуже важко втриматися від сміху [23].* Граматична заміна прикметник – дієслово.

Далі пропонуємо до розгляду приклади, де було зафіксовано заміну типу зв'язку (всього 2 приклади):

*People thought that she only acted during the two or three hours she was on the stage; they did not know that the **character she was playing dwelt in the back of her mind all day long**, when she was talking to others with all the appearance of attention, or in whatever business she was engaged [42].* – Люди думали, що вона грає тільки ті дві-три години, що знаходиться на сцені; вони не знали, що **уособлений нею персонаж підсвідомо жив в ній весь день**; і коли вона, здавалося б, захоплено з кимось розмовляла, і коли займалася якоюсь справою [23].

*...best of all had proved to herself beyond all question that she was **free from the irksome bonds that had oppressed her** [42].* – ...і – це було найголовніше – довести собі, що вона **вільна від дратуючих і придушуючих її оков** [23].

Далі наведемо приклади заміни числа іменника:

*She looked at her neck, there was no sign of age there, especially when she held her chin up; and **her breasts were small and firm; they might have been a girl's** [42].* – Подивилася на шию – ніяких слідів її віку, особливо якщо тримати вище підборіддя. **Груди у неї маленькі і пружні, зовсім дівочі** [23]. Приклад заміни числа – з множини на однину.

*She thought once more of Tom and **spiritually shrugged a humorous shoulder** [42].* – Джулія знову подумала про Тома і **знижала в душі плечима** [23]. Граматична заміна числа – з однини на множину.

Граматичну заміну стану дієслова було помічено в наступних прикладах:

*Her **pain absorbed her** so that she could not feel the grief she might have felt from her discovery of Tom's perfidy [42].* – Джулія так була **поглинена своїм болем**, що майже не відчувала горя через зраду Тома [23]. Приклад граматичної заміни стану – з активного на пасивний.

Прийом **перестановки мовних елементів** використовується через розбіжність традицій актуального членування речення в англійській та українській мовах. Виявлено декілька прикладів використання цього прийому.

Приклади вживання цього прийому продемонстровано у наступних реченнях:

Her voice, her rather low rich voice, with that effective hoarseness, which wrung your heart in an emotional passage or gave so much humour to a comedy line, seemed to sound all wrong when she spoke it [42]. – Її **голос, низький, глибокий, грудний голос з такою ефектною хрипкістю, від якої в чутливому пасажі у вас стискалося серце**, а смішні рядки здавалися ще смішнішими, абсолютно не годився для білого вірша [23].

*Oh, Michael, Michael, if you love me, if you've got any **spark of tenderness** in that hard heart of yours, let me have a bottle of beer' [42].* – Ах, Майкл, якщо ти мене любиш, якщо в твоєму твердокам'яному серці є хоч **іскорка ніжності** до мене, ти дозволиш мені випити пляшку пива [23].

*...it wanted an effort to keep the joy out of her voice and to prevent her face from showing the exultation that made **her heart beat so violently** [42].* – Але Джулії знадобилося значне зусилля, щоб голос звучав не надто радісно, а обличчя не видало захоплення, **від якого несамовито билося серце** [23].

He reminded Julia of an old dog lying in the sun and gently beating his tail on the ground as he looked at a pair of puppies gambolling about him [42]. – Він радів їхній юності і гарному настрою і нагадував Джулії старого пса, який, ледве помахуючи хвостом, лежить на сонці і спостерігає за метушнею двох цуценят [23].

It gave her a sense of triumphant power to find, as it were in her pot of grease paint, another personality that could be touched by no human griefs [42]. – Немов на дні баночки з гримом вона знаходила іншу істоту, яку не зачіпали ніякі мирські тривоги. Це давало Джулії відчуття сили, відчуття урочистості [23].

Julia was grimly amused to find herself treated like a curate's wife to whom the squire's lady was being very kind [42]. – Джулію тішило, що та звертається з нею як дружина сквайра, яка бажає бути люб'язною з дружиною вікарія [23].

He spoke of politics, of art, of books; and peace entered into her soul [42]. – Чарлз говорив про політику, про мистецтво, про книжки, і на душу Джулії зійшов спокій [23].

The prospect of getting away from the misery that tormented her at once made it easier to bear [42]. – Можливість залишити позаду біль, що її мучив, допомогла їй легше його переносити [23].

She had been deaf to his passionate entreaties for twenty years, and it was very natural if he had given up his quest as hopeless. It was like Mount Everest; if those hardy mountaineers who had tried for so long in vain to reach the summit finally found an easy flight of steps that led to it, they simply would not believe their eyes: they would think there was a catch in it [42]. – Вона була глуха до його пристрасних благань протягом двадцяти років, цілком природно, якщо він вирішив, що всі його сподівання марні. Все одно що підкорити Еверест. Якби ці стійкі альпіністи, так довго і безуспішно намагалися дістатися до його вершини, раптом виявляли пологі сходи, які туди ведуть, вони б просто не повірили своїм очам; вони б подумали, що перед ними пастка [23].

She slowly raised her hands from behind her back and with the exquisite timing that came so naturally to her moved them forwards, stretching out her arms, and held them palms upward as though there rested on them, invisibly, a lordly dish, and on the dish lay her proffered heart. She could not think what to do with those hands that held the lordly dish [42]. – Джулія повільно підняла руки з-за спини і з тим неймовірним почуттям ритму, яке було даровано їй природою, простягнула їх вперед, вгору долонями, немов тримала невидиме погляду розкішне блюдо, а на блюді – своє, віддане йому серце. Її прекрасні очі були ніжні і покірні, по губах пурхала боязка посмішка: вона здавалася [23].

When she reflected on her adventure of the previous night she could not but be pleased that she had shown so much presence of mind. It was hardly true to say that she had snatched victory from defeat, but looking upon it as a strategic retreat her conduct had been masterly [42]. – Згадуючи учораїшню пригоду, вона похвалила себе за те, що проявила таке цілковите самовладання. Сказати, що вона вирвала перемогу з рук поразки, було б перебільшенням, але як стратегічний маневр відхід її був майстерним [23].

It occurred to her that her expression was too severe, and she let a slight smile hover on her lips [42]. – *Може бути, у неї занадто суворий вигляд? На губах Джулії занурхала легка усмішка* [23].

The first thing I said to meself when I knew it was you was, I'll get Julia Lambert's autograph for Gwen or die in the attempt [42]. – *Як я вас впізнав на вулиці, так насамперед сказав собі: помру, а дістану для Гвен автограф Джулії Ламберт* [23].

Отже, здійснений аналіз допомагає дійти висновку, що цей підхід зберігає загальний зміст і емоційний вплив, але адаптує вираз, щоб він був природнішим для читача мови перекладу.

Також було виявлено кілька прикладів застосування одночасно кількох граматичних трансформацій стосовно однієї метафори. Виявлено 2 подібні приклади:

...palms upward as though there rested on them, invisibly, a lordly dish, and on the dish lay her proffered heart. She could not think what to do with those hands that held the lordly dish [42]. – *... вгору долонями, немов тримала невидиме погляду розкішне блюдо, а на блюді – своє, віддане йому серце. Її прекрасні очі були ніжні і покірні, по губах пурхала боязка посмішка: вона здавалася* [23].

При перекладі даної розгорнутої метафори відбувається перестановка мовних елементів, і навіть заміна розповідного речення питальним.

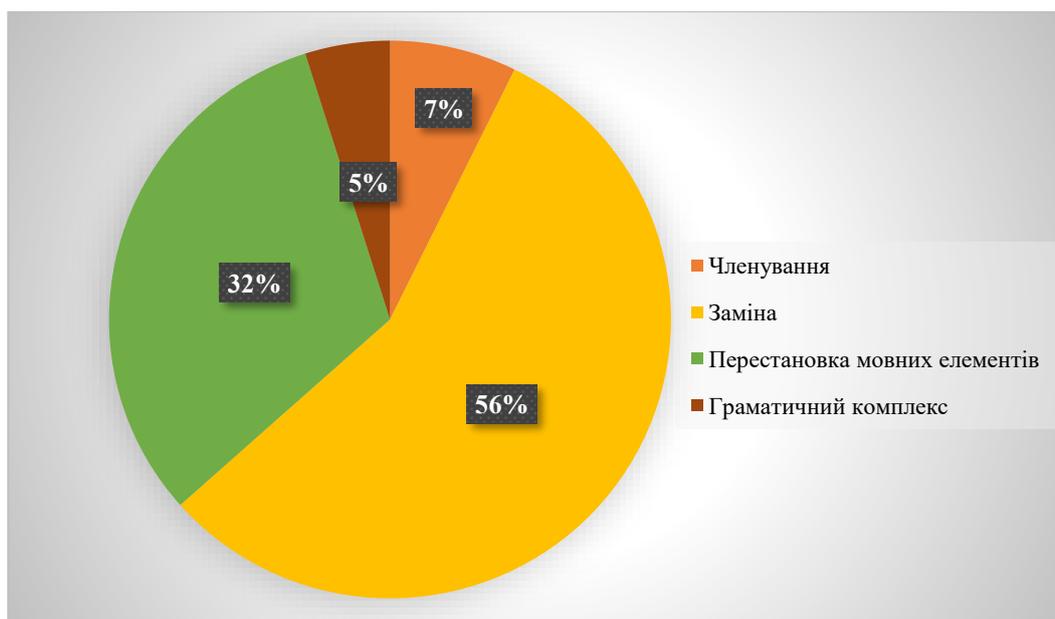
It gave her a sense of triumphant power to find, as it were in her pot of grease paint, another personality that could be touched by no human griefs [42]. – *Немов на дні баночки з гримом вона знаходила іншу істоту, яку не зачіпали ніякі мирські тривоги. Це давало Джулії відчуття сили, відчуття урочистості* [23].

З цього прикладу випливає, що застосовується дві граматичні трансформації: членування речень, а також перестановка мовних елементів.

Отже, ми досліджували граматичні трансформації, використані для передачі метафор засобами української. Найчастіше серед граматичних трансформацій використовуються заміни (серед яких переважає заміна частин мови). Не так часто використовується прийом перестановки мовних елементів. Комплекс граматичних трансформацій та прийом членування речень використовується рідко. Таким чином, використання граматичних трансформацій при перекладі метафор у творі обумовлено розбіжністю в системах мови оригіналу та перекладу, розбіжності норм двох мов.

Вважаємо за необхідне унаочнити результати аналізу у вигляді діаграми та відсоткового співвідношення використання граматичних трансформацій:

Граматичні трансформації у процесі перекладу метафори

Для перекладу метафор з твору У. С. Моєма «Театр» українською мовою використовуються також **лексико-граматичні трансформації**, такі як повний переклад із збереженням образу, реметафоризація, деметафоризація, компенсація та антонімічний переклад. З використанням лексико-граматичних трансформацій було переведено найбільше метафор. Розглянемо кожен прийом на декількох прикладах.

Реметафоризація – це перекладацький прийом, який передбачає заміну оригінальної метафори на іншу метафору в перекладі. Реметафоризація використовується тоді, коли дослівний переклад оригінальної метафори не передає належним чином її смислового або емоційного навантаження, або коли оригінальна метафора не є зрозумілою для цільової аудиторії через культурні або мовні відмінності. У таких випадках перекладач створює нову метафору, яка є ближчою до цільової мови, але при цьому зберігає змістовне значення та стиль оригіналу. Наведемо такі приклади:

Life is a stage, and we are merely players [42]. – *Життя – це сцена, а ми на ній лише актори* [23].

В цьому випадку в оригіналі використовується вираз «players», що може мати кілька значень, але в контексті роману Моєма це, ймовірно, означає акторів, що виступають на сцені. Перекладач вибрав український аналог «актори», що краще відображає театральний аспект і зберігає специфіку оригіналу, при цьому адаптуючи вислів для українського читача.

I feel like a puppet on strings [42]. – *Я відчуваю себе лялькою на нитках* [23].

У цьому випадку, слово «puppet» в англійській мові може бути адаптоване до «ляльки» в українській. Однак, «puppet» в контексті має й інші значення, зокрема в переносному сенсі «маріонетка», що може передавати ідею маніпуляцій. Відтак,

заміна «ruppet» на «лялька» є прикладом реметафоризації, яка дозволяє зберегти образ і водночас зробити його більш природним для українського сприйняття.

Інші прийоми застосування реметафоризації спостерігаємо у наступних прикладах:

*You would have thought his **observation had taken a weight off her mind** [42]. – По тону Джулії можна було подумати, що його слова зняли величезний камінь з її душі [23].*

*His admiration made them **feel a little larger than life-size** [42]. – Під його захопленими поглядами вони росли у власних очах [23].*

*Though they said he **drove them like slaves**, and .. [42]. – Вони говорили, що він дере з них три шкури... [23].*

*...they never had a moment to themselves, **flesh and blood couldn't stand it**, it gave them a sort of horrible satisfaction to comply with his outrageous demands [42]. – У них і хвилинки немає вільної, такого життя **навіть худоба не витримає**, і при цьому їм приносило якесь особливе задоволення виконувати його непомірні вимоги [23].*

*Her own **career had been singularly lacking in hardship** [42]. – У самій Джулії все йшло гладко [23].*

*They went back **full of praise**, and two or three London managers sent representatives to report on her [42]. – Вони поверталися, **звеличуючи її до небес**, і два або три лондонських антрепренера послали своїх представників, щоб вони дали про неї свій відгук [23].*

*He could not bear **to throw his money about** [42]. – Майкл просто не міг смітити грошима [23].*

*'My dear old boy, I'd love to lend you a quid, but I'm **absolutely stony** [42]. – Друже, я був би щасливий позичити тобі пару монет, але я і сам в кулак свищу [23].*

*When **tempers grew frayed** during a long rehearsal he remained serene [42]. – Коли після довгої репетиції у інших акторів починали **здавати нерви**, він залишався спокійний [23].*

*'The scene be damned, it was you. You just **wrung my heart** [42]. – При чому тут сцена? Вся справа в тобі. Ти **перевернула мені всю душу** [23].*

*Of course some of those Middlepool **manufacturers were rolling in money** [42]. – Звичайно, деякі з міддлпульських **фабрикантів просто купуються у золоті** [23].*

*...you could hardly **expect them to fork out** five thousand pounds to start a couple of young actors who had only a local reputation [42]. – Проте навряд чи можна очікувати, що вони **розщедряться** на п'ять тисяч фунтів, щоб допомогти двом молодим акторам, які заслужили тільки місцеву славу [23].*

*Her **heart beat with delight** [42]. – Серце Джулії **тремтіло від щастя** [23].*

*I mean, I've never met anyone **who's a patch on you**' [42]. – Я хочу сказати, жодна дівчина і **в підметки тобі не годиться** [23].*

*'He knew what he was doing all right when **he landed me with that stick**' [42]. – Він знав, що робить, коли **підсовував мені цього бовдура** [23].*

*He had lost his **coltish grace** and his movements were set [42]. – Він втратив свою **грацію малого цуценяти**, жести його стали одноманітні [23].*

*The only thing was to find some rich man to go in with them so that a failure or two to begin with **would not drive them from the field** [42]. – Залишалось одне – зацікавити багату людину, яка увійшла би з ними в пай, щоб одна або дві невдалі вистави **не вибили їх із сідла** [23].*

*You can **twist her round your little finger**' [42]. – А ти можеш з неї **мотузки вити** [23].*

*She **laid it on with a trowel** [42]. – Більше вона не боялася взяти через край [23].*

*Julia could not but laugh when she thought how strangely his **passion for economy contrasted with the devil-may-care**, extravagant creatures he portrayed so well on the stage [42]. – Джулія не могла втриматися від сміху, думаючи, яка прірва лежить між ним, з його **пристрастю до економії в житті**, і тими відчайдушними марнотратниками, яких він так добре зображує на сцені [23].*

*Julia could almost have wished that it had failed like the others in order to **take him down a peg or two** [42]. – Джулія мало не побажала, щоб ця п'єса теж провалилася, як і дві попередні, – **так їй хотілося хоч трохи збити з нього пуху** [23].*

*I want to **run my theatre in as business like a way as a city office**, ' he said [42]. – Я хочу **поставити наш театр на такі ж ділові рейки**, на яких стоїть будь-яка фірма в Сімі, – говорив він [23].*

*'I've got a good mind to **have a shot at it myself**, ' said Michael [42]. – Я б не проти сам **спробувати щастя**, – сказав Майкл [23].*

*When **tempers were frayed** his good humour, his real kindness, smoothed things over [42]. – Коли у них **починали здавати нерви**, його добродушність, його щира доброзичливість згладжували всі гострі кути [23].*

*It [flattery] was **the only chink in his armour** [42]. – Це була його **ахіллесова п'ята** [23].*

*I shall retire when I'm sixty. At fifty-eight South Africa and Australia. Michael says we can **clean up there** [42]. – Я піду зі сцени в шістдесят. У п'ятдесят вісім – турне по Південній Африці та Австралії. Майкл каже, там можна **неабияк набити кишеню** [23].*

*But what about parts? Those **bloody dramatists**' [42]. – Та звідки їх взяти? **Прокляті драматурги!** [23].*

*'Some feller knocked all of a heap by your **fatal beauty**, I expect' [42]. – Вірно, який-небудь **бідолаха**, якого ваша **фатальна краса** стукнула обухом по голові [23].*

*...he was **taken by Julia** [42]. – ...Джулія **підкорила його** [23].*

Отже, метафорична форма зберігається при заміні образу, що веде до змін у синтаксичній структурі. Реметафоризація може відбуватися за допомогою синонімічного перекладу.

Деметафоризація – це перекладацький прийом, який полягає у заміні метафори з оригінального тексту на нейтральний, буквальний вираз без метафоричного значення. Цей прийом застосовується, коли метафоричний вислів

може бути незрозумілим, складним для сприйняття, або коли прямий переклад метафори не відповідає стилю чи нормам цільової мови. Деметафоризація робить текст простішим і чіткішим для цільової аудиторії, зберігаючи основний зміст, але без образності.

Деметафоризація є актуальною у таких випадках:

1. *Незрозуміла метафора*. Якщо метафора занадто специфічна для мови оригіналу та потребує глибоких культурних знань, перекладач може обрати деметафоризацію, щоб уникнути непорозумінь.

2. *Необхідність стилістичної нейтральності*. У формальних або технічних текстах метафори часто недоречні, тому їх можуть замінити на буквальні вирази, щоб зберегти чіткість і нейтральний стиль.

3. *Складна багатозначність*. Якщо метафора в оригіналі є багатозначною і її важко передати однозначно в іншій мові, деметафоризація допомагає передати основний зміст без додаткових інтерпретацій.

Представимо наступні приклади:

'If I play my cards well I can get some old woman to back me and go into management. One's got to be one's own master [42]. – **Якщо я добре використаю обставини, можливо, я знайду якусь стару, яка субсидує мене і допоможе відкрити власний театр** [23].

He was not a quick thinker and needed a little time to let a notion sink into his mind [42]. – **Він був трохи тугодум, і йому був потрібен час, щоб оцінити нову думку** [23].

Black despair seized her [42]. – **Джулія була у розпачі** [23].

For a moment Julia lost control of herself and her voice was heavy with tears [42]. – **...на якусь мить Джулія перестала володіти собою, і в голосі її почулися сльози** [23].

His face fell [42]. – **Обличчя Майкла спохмурніло** [23].

Take my word for it, it won't be long before they find out they've been sold a pup [42]. – **Згадай моє слово, не мине й місяця, як вони виявлять, що скоїли невигідну обгородку** [23].

I've got a lot of new parts I want to give you and I've got a juvenile in my eye who's a find [42]. – **У мене є для тебе купа нових ролей, і я обрав актора на ампуа першого коханця. То не актор, а знахідка** [23].

Your contract's up at the end of this season, and if you want to get anywhere you've got to make a stab at London soon [42]. – **Твій контракт закінчується в кінці цього сезону, і, якщо ти маєш намір чогось досягти, пора вже завойовувати Лондон** [23].

He had tact and a pleasant manner, and he knew how to pull strings adroitly; it was inevitable that he should get on the staff of some general [42]. – **Майкл був тактовний, умів поводитися і майстерно пускав у хід свої зв'язки, він просто неминуче повинен був потрапити в свиту якогось генерала** [23].

He had filled out a good deal as the result of the hardships of G.H.Q. and his skin was tanned [42]. – **Він був на диво гарний у своїй добре скроєній формі з**

нашивками штабіста і короною на погонах. Він засмаг і в результаті поневірянь у штабі, досить сильно погладшав [23].

With his close-cropped hair, breezy manner and military carriage he looked every inch a soldier [42]. – Коротко стрижений, з бравною виправкою і безтурботним виглядом, він виглядав військовим до кінчиків нігтів [23].

He was in great spirits, not only because he was home for a few days, but because the end of the war was in sight [42]. – **Настрій у нього був чудовий**, і не тільки тому, що він вибрався на кілька днів додому, – вже було видно кінець війни [23].

But he was not a man who let a thing drop when he had set his mind to it [42]. – Але Майкл був не з тих, хто легко відступається від того, що задумав [23].

Of course Julia had sharp eyes, not much got by her, but she was a jealous little thing, she was always thinking women were making a dead set at him [42]. – Звичайно, Джулія – жінка прониклива, нічого не пропустить, але вона така ревнива, крихка, їй вічно здається, ніби жінки вішаються йому на шию [23].

He was brimming over with excitement [42]. – Майкл не міг стримати радості [23].

Look here, I want you to read this play at once. It's just come in from an agent. I think it's a knockout [42]. – Послухай, я хочу, щоб ти переглянула цю п'єсу. Агент щойно надіслав її. По-моєму, її чекає карколомний успіх. Але відповідь треба дати відразу [23].

Any ambition he may have had for himself he had abandoned in order to foster her career [42]. – Якщо у нього і були раніше честолюбні плани щодо себе самого, він відмовився від них, щоб сприяти її кар'єрі [23].

He was a bore, a crashing bore [42]. – Він був зануда, жахливий зануда! [23].

As a youth he had taken his beauty for granted: now he began to pay more attention to it and spared no pains to keep what was left of it [42]. – В молодості його краса здавалася Майклу чимось само собою зрозумілим, тепер же він почав звертати на неї велику увагу і не шкодував ніяких зусиль, щоб уберегти то, що від неї залишилося [23].

Damn, my hot water bottle's nearly stone cold [42]. – Чорт забирай, грілка геть охолола [23].

She was pleased that they liked her, these smart, idle women, but she laughed at them up her sleeve [42]. – Їй було приємно подобатися їм, цим пустим, елегантним жінкам, але вона сміялася про себе над тим, як їх засліплює її романтичний ореол [23].

He came several times and he thought it quite an adventure when they asked him to have a luncheon with them which was cooked and served by a scarecrow of a woman whom they called Evie [42]. – Він приходив до них кілька разів, і для нього було справжньою пригодою, коли його запросили на ланч, який їм подавало справжнісіньке страшко по імені Еві, Збулати в них за покоївку [23].

It gave him quite a thrill to realize on a sudden that she had genius [42]. – Його серце затремтіло від захвату, коли він раптово зрозумів, яка вона талановита [23].

On the other hand if he was shattered and tongue-tied, she'd be all tremulous herself, sobs in the voice and all that [42]. – З іншого боку, якщо він буде скутий, не зможе вичавити з себе путнього слова від збентеження та почуттів, вона і сама буде боязка і трепетна, сльози в голосі і все у цьому дусі [23].

His face was crossed by a twinge of agony [42]. – ...його риси спотворила гримаса болю [23].

He'd laugh and say that of course if he hadn't been such a kid he'd never have had the cheek to ask her [42]. – Він скаже зі сміхом, що, звичайно, якби він не був таким жовторотим хлопчиськом, він би ніколи не наважився її запросити [23].

'No, young feller-me-lad, you don't catch me a second time like that' [42]. – «Ні, малюче, другий раз ти мене на ту ж вудку не спіймаєш» [23].

...his blue eyes, so charmingly boyish.. [42]. – І блакитними очима, такого юного і чарівного [23].

It had a little the air of a tale in the Arabian Nights [42]. – Було в цьому щось від казок «Тисяча і однієї ночі» [23].

'He'll look a sight then' [42]. – От буде страшидо! [23].

'Well, I'll cook his goose all right' [42]. – «Ну, я тобі обідню зіпсую» [23].

Her heart was beating painfully and she was very anxious, but looking at herself in the glass she murmured: Mimi in the last act of Bohème [42]. – На серці в неї було важко, її з'їдала тривога, але, глянувши в дзеркало, вона пробурмотіла: «Мімі в останньому акті «Богемі» [23].

Her short hair was dyed a rich copper [42]. – Коротко стрижене волосся було пофарбоване в густий рудий колір [23].

She had acquired the reputation of a perfectly virtuous woman, whom the tongue of scandal could not touch [42]. – Джулія здобула репутацію виключно добродійної жінки, якої не загрожує лихослів'я [23].

You can't lose and you may make a packet' [42]. – Ти нічого не втрачаєш і можеш заробити купу грошей [23].

Tom Fennell had said that if she played her cards well with Roger it might easily lead to something [42]. – Том Феннел сказав, якщо вона не буде дуреною, то знайомство з Роджером цілком може до чого-небудь привести [23].

Таким чином, в українській мові метафора відсутня. Цей прийом використовується, коли значення метафори незрозуміле у мові перекладу, якщо її форма значно обтяжує висловлювання чи неприйнятна з погляду норм слововживання мови перекладу.

При використанні антонімічного перекладу твердження заміщається запереченням та навпаки. При цьому змінюється граматична структура або додається заперечення, щоб зберегти загальний зміст і стилістичний ефект оригіналу.

У Моема часто виникає ідея того, як люди в житті виконують ролі, ніби вони актори на сцені. Однак буває, що для передачі певного значення не можна просто перевести слово «role» чи «actor» (роль, актор). Інколи, щоб підкреслити контекст або внутрішній конфлікт персонажа, може бути застосовано антонім, щоб підкреслити протилежність між «реальним» і «уявним».

She is not an actor, but merely playing a part [42]. – Вона не акторка, а лише зображає якусь роль [23].

Тут антонімічний переклад дозволяє підкреслити, що людина, яка намагається грати роль, насправді не є «справжнім» актором, а лише наслідує чи імітує поведінку. Використання «зображати» замість прямого «грає» надає більш відчутну відмінність між справжньою роллю та імітацією.

У багатьох діалогах і роздумах героїв роману обговорюється життя як щось мінливе та непередбачуване. Заміна одних слів на антоніми може підсилити контраст між зовнішньою «світлою» стороною життя і темними його аспектами.

In her eyes, everything was always perfect, bright and cheerful [42]. – В її очах усе завжди здавалося ідеальним, світлим і радісним [23].

У цьому випадку, хоча слово «*perfect*» можна перекласти, як «ідеальний», використання його антонімічного контексту для створення відчуття протилежності (тобто у випадку різкої зміни ситуації, коли ідеальне стає неідеальним) дозволяє глибше розкрити розвиток персонажа.

У певних моментах автор підкреслює, як люди намагаються виглядати тим, чим вони не є, коли йдеться про соціальні ролі або особисті образи. Тут можна застосувати антонімічний переклад для передачі ідеї протилежності між вигаданим образом і реальністю.

She was hiding behind a mask, pretending to be someone she wasn't [42]. – Вона ховалася за маскою, удаючи з себе не те, ким була насправді [23].

Відображення протилежності між «удаванням» та «реальністю» підкреслює внутрішній конфлікт персонажа, де «щось справжнє» є протилежним тому, як людина намагається себе показати.

Інші приклади застосування прийому антонімічного перекладу спостерігаємо у прикладах нижче:

'Nice to have a young fellow like that around,' he said. 'It keeps one from growing rusty' [42]. – Приємно, коли в будинку молодь, – говорив він, – не дає самому тобі заіржавіти [23].

In this business you have to take the rough with the smooth. [42]. – У нашій справі всяке буває, сьогодні добре, а завтра погано [23].

You and father are all right breathing this air, it's the only air you know and you think it's the air of heaven [42]. – Вам з батьком не шкодить те повітря, яким ви дихаєте, ви і не знаєте іншого і думаєте, що це повітря райських куц [23].

I've often wondered if there was ever a you or if you were never anything more than a vehicle for all these other people that you've pretended to be [42]. – Я часто запитую себе: чи була ти коли-небудь сама собою або з самого початку служила лише засобом втілення в життя всіх тих персонажів, які ти зображувала [23].

З використанням прийому компенсації до тексту перекладу вводиться інша метафора іншому місці тексту. Використовується цей прийом рідко.

Her nose was slightly thick, but he had managed by his lighting to make it look very delicate, not a wrinkle marred the smoothness of her skin, and there was a melting look in her fine eyes [42]. – Ніс у неї був злегка товстуватим, але завдяки майстерному

освітленню, це зовсім не було помітно; жодна зморшка не псувала гладкої шкіри, від погляду її прекрасних очей мимоволі тануло серце [23].

She was so pleased with her performance that when she had got into her room and somewhat noisily locked the door, she paraded up and down bowing right and left graciously to her obsequious retainers [42]. – Джулія була так задоволена розіграною нею мізансценою, що, увійшовши у кімнату і, мабуть, зайве голосно клацнув замком, вона гордо пройшлася взад-вперед, милостиво киваючи направо і наліво своїм раболіпним васалам [23].

She had a warmth, a force of character, and a bubbling vitality which were outside his experience [42]. – У неї були темперамент, характер і кипуча енергія, з якими йому ще не доводилося стикатися [23].

З прикладів видно, що відбувається передача смислового або стилістичного відтінку не там, де він виражений в оригіналі, що характерно для прийому компенсації, необхідність якої виникає у зв'язку з тим, що в ряді випадків неможливо знайти повну відповідність (тобто смислове та експресивно-стилістичне) для передачі в перекладі окремого елемента оригіналу.

Виходячи з аналізу перекладу метафор за допомогою лексико-граматичних трансформацій у романі У. С. Моєма «Театр» можна зробити висновок, що найбільш вживаними були такі прийоми, як переклад із збереженням повного образу, реметафоризація та деметафоризація. У свою чергу антонімічний переклад та компенсація використовувались рідко. Таким чином, використання лексико-граматичних трансформацій при перекладі метафор у романі «Театр» обумовлено розбіжністю у лексичній, граматичній, синтаксичній системах мови оригіналу та перекладу.

Отже, нами були досліджені лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації при перекладі твору У.С. Моєма «Театр» українською мовою. Крім перерахованих видів трансформацій, при перекладі також зустрічається комплекс лексичних, граматичних і лексико-граматических трансформацій. Виявлено 4 приклади таких метафор:

There was a melting look in her fine eyes [42]. – Від погляду її чарівних очей мимоволі тануло серце [23].

У цьому прикладі використовується лексична трансформація додавання та лексико-граматична – компенсації.

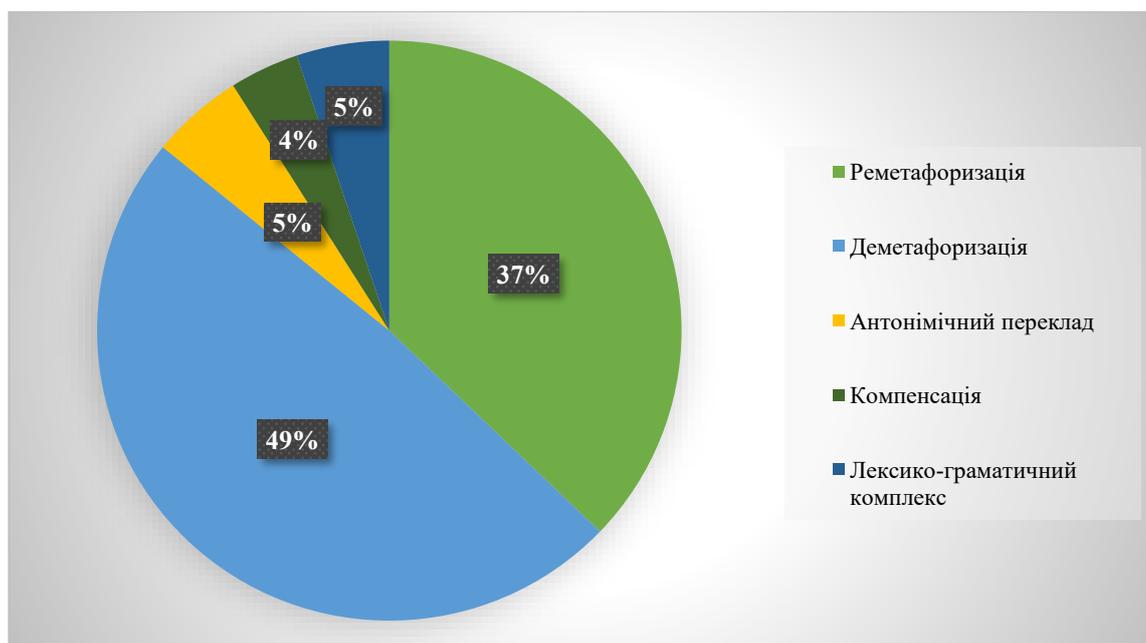
She paraded up and down bowing right and left graciously to her obsequious retainers. She stretched out her lily white hand for the trembling old steward to kiss [42]. – Вона гордо пройшлася туди-сюди, милостиво киваючи праворуч і ліворуч своїм раболіпним васалам. Вона простягла лілійну руку для поцілунку тремтячому старому мажордому [23].

У цьому прикладі використовується граматична трансформація заміни частин мови з дієслова на іменник та лексико-граматична трансформація компенсації.

Унаочнимо результати аналізу у вигляді діаграми:

Діаграма 3

Лексико-граматичні трансформації при перекладі метафор

Далі можна уявити загальну діаграму використаних трансформацій у романі «Театр» У. С. Моєма. Наочно отримані результати можна подати у відсотковому співвідношенні у вигляді діаграми (див. діаграму 4).

Діаграма 4

Трансформації при перекладі метафор у романі У. С. Моєма «Театр»

Так, завдяки діаграмі можна висновувати, що частіше своє використання знаходять лексичні та лексико-граматичні трансформації. Граматичні трансформації, у свою чергу, використовуються значно рідше. Тому використання

вищезгаданих трансформацій у процесі передачі метафор дослідженого художнього твору засобами української мови обумовлено диференціальною лінгвістичною природою двох мов, а також є необхідною умовою під час вирішення проблеми адекватності перекладу.

Загалом, лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації при перекладі роману У. С. Моєма «Театр» з мови оригіналу українською мовою допомагають передати не тільки зміст, але й стиль, культурні особливості та авторський голос, що робить текст яскравим та емоційно насиченим для української аудиторії.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Метафора відіграє фундаментальну роль у лінгвістичній думці, адже вона є не лише художнім засобом, а й основним когнітивним механізмом, через який людина пізнає, структурує та описує світ. Традиційно, від часів Арістотеля, метафору розглядали як стилістичний засіб, що використовувався для передачі переносного значення та створення яскравих образів у мові. Вона мала на меті естетичне збагачення тексту, особливо в художній літературі.

Однак у сучасній лінгвістиці завдяки когнітивному підходу метафора отримала нове значення. Дослідники, зокрема Джордж Лакофф і Марк Джонсон, у своїх роботах підкреслюють, що метафора – це когнітивний інструмент, який формує людське мислення і впливає на сприйняття реальності. Вони стверджують, що метафори не тільки прикрашають нашу мову, а й визначають спосіб, яким ми сприймаємо та розуміємо світ. Наприклад, метафори простору («вгору» – успіх, «вниз» – невдача) формують наші уявлення про позитивне й негативне. Такі «концептуальні метафори» є ключовими у формуванні ментальних моделей, що впливають на поведінку, соціальні взаємодії та культурні цінності.

Лінгвокультурний підхід також підкреслює роль метафори як відображення колективного світогляду. Оскільки певні метафори є унікальними для певних культур, вони відображають специфічні соціокультурні реалії та історичні особливості суспільства. Це підхід розширює значення метафори з індивідуального рівня на рівень колективної ідентичності та культурної пам'яті, адже метафори можуть транслювати цінності, стереотипи й навіть етнічну самоідентифікацію.

Так, метафора у лінгвістичній думці сприймається як багатомірне явище, що поєднує естетичні, когнітивні та культурні аспекти. Вона є ключовим інструментом для розуміння мови та мислення, формує наші уявлення про світ та допомагає ефективно передавати складні ідеї через прості образи.

Слід зазначити, що в процесі дослідження даного аспекту було вивчено, проаналізовано, прийнято до уваги та використано наступні роботи таких лінгвістів: А. Гаврилук, Т. Деркач-Степанова, Т. Кияк, Л. Кравець, А. Овсієнко, І. Сіняговська, Ю. Чернова, Т. Андрієнко, М. Антонівська, Т. Гуцуляк, Л. Ільницька, Н. Кабанцева, Л. Кравець, І. Ляшкова, В. Карабан, С. Максимов, Л. Одинецька, О. Скопненко, С. Скрильник, Т. Смоляна, С. Шурма, О. Ясинецька, S. Chatti, R. Gibbs, J. Herrman, T. Kuhn, P. Newmark.

Слово у художньому тексті – дзеркало індивідуально-авторського ставлення до дійсності, особливого сприйняття навколишнього світу. З метафор сплітається літературна тканина, яка створює образ, що хвилює нас і емоційно впливає на нас.

У ході дослідження було виявлено, що метафора виконує важливу когнітивну і культурну роль у художньому тексті, адже вона не лише передає значення, але й формується під впливом культурного контексту. Це ускладнює процес її перекладу, оскільки для збереження оригінального сенсу і стилю необхідно враховувати особливості як мови-джерела, так і мови-цілі. Різноманітні методи перекладу, такі як деметафоризація, реметафоризація, модуляція, генералізація та конкретизація, дозволяють адаптувати метафори до особливостей цільової культури та зробити їх

більш зрозумілими для читача. Використання когнітивних підходів, зокрема теорії концептуальної метафори, допомагає зберегти концептуальну цілісність метафори, а також визначити, як саме вона впливає на сприйняття тексту. Культурні відмінності часто потребують адаптації метафор для збереження емоційного та смислового ефекту, а творчий підхід у перекладі художніх текстів дозволяє зберегти їхню художню цінність і стилістичну виразність. Можна впевнено стверджувати, що переклад метафор вимагає від перекладача не лише мовних навичок, а й глибокого розуміння культурних, когнітивних та художніх особливостей обох мовних спільнот.

Вивчаючи та аналізуючи різноманітні існуючі у лінгвістичній думці класифікації метафор, можна підкреслити, що існує декілька основних класифікацій метафор: семантичні (за основними, допоміжними суб'єктами порівняння, за спільністю допоміжного та основного суб'єктів порівняння, за ступенем цілісності внутрішньої форми метафор), структурні (словесні та фразові метафори) та функціональні (номінативні, декоративні, оціночні та пояснювальні). Нами було схарактеризовано наступні функції метафори, а саме: номінативну, комунікативну, прагматичну, образотворчу, інструментальну, гіпотетичну, моделюючу, евфемістичну, когнітивну та естетичну функції.

Художня література є образним відображенням дійсності, але кожен письменник відображає навколишній світ по-своєму. Проходячи через низку «фільтрів», пропонованих епохою, соціальним середовищем, смаками читацької публіки та існуючими на той момент літературними традиціями, у письменника складається свій індивідуальний стиль – властивий лише йому спосіб викладу та організації ідей, а також вибір стилістичних прийомів.

Актуальність даної дипломної роботи полягає у тому, що метафора як мовне явище зустрічається як в усній мові, так й у письмовій. Як було зазначено, величезне значення метафори полягає у її використанні в художніх творах. Немає жодного автора, який би не скористався метафоричним перенесенням для того, щоб у яскравих фарбах описати героїв, різні явища та дії.

Проте порівняно небагато вчених займаються дослідженням та виявленням особливостей метафори у творах конкретних письменників. Саме тому нами було обрано роман У. С. Моема «Театр» для ґрунтовного аналізу процесу перекладу метафор за допомогою різних трансформацій: лексичних, граматичних та лексико-граматичних.

Поставлена мета вимагала вирішення наступних завдань: дати визначення поняттю «метафора»; розглянути основні різновиди метафор та їхні класифікації; розглянути особливості стилю У. С. Моема; проаналізувати метафори у романі У. С. Моема «Театр».

Після аналізу цього роману, можна дійти висновку, що У. С. Моем широко використовує метафори, він входить до числа авторів, які користуються метафоричним перенесенням для того, щоб у яскравих фарбах описати своїх героїв, різні явища та дії. У. С. Моем застосовує метафори для опису емоційного стану свого персонажа, а також його зовнішності та характеру. Для його стилю характерне використання простих метафор, читач легко може здогадатися, про що

йдеться. Автор не обмежується лише простими метафорами, у його «арсеналі» є так само розгорнуті та гіперболічні метафори. Такими метафорами він користується для більш глибокого та виразного опису переживань та різних почуттів своїх героїв.

Як було зазначено нами вище, метафори у творі У. С. Моема «Театр» передаються українською мовою за допомогою лексичних (додавання, опущення, модуляція, конкретизація, генералізація), граматичних (заміни; перестановки; членування речень) та лексико-граматичних трансформацій (повний переклад із збереженням образу, реметафоризація, деметафоризація, компенсація, антонімічний переклад).

У процесі перекладу метафор у романі Сомерсета Моема «Театр» використовуються різні лексичні трансформації, що допомагають зберегти основний зміст та емоційний вплив метафоричних образів, адаптуючи їх до специфіки мови перекладу. Застосування таких трансформацій дозволяє перекладачеві не тільки передати смислове навантаження оригіналу, але й адаптувати текст до культурного контексту цільової аудиторії, що є особливо важливим для художнього твору.

Опущення та додавання також є важливими прийомами, коли певні деталі метафори або уточнення можуть бути збережені чи опущені залежно від важливості для передачі основного змісту. Наприклад, деталі, які не додають значного нового змісту в контексті, можна опустити, щоб не перевантажувати текст, тоді як ключові аспекти, які посилюють емоційне враження, можуть бути додані для підсилення образу.

Ще однією важливою лексичною трансформацією є *модуляція*, коли перекладач змінює кут зору або передає метафору іншими засобами, щоб досягти більшої виразності або зробити її зрозумілішою. Це особливо актуально для метафор, що мають культурно специфічні або непрямі значення в оригіналі.

Граматичні трансформації, у свою чергу, теж відіграють важливу роль у збереженні стилістичної та семантичної точності, адаптуючи синтаксичну структуру оригіналу до норм мови перекладу. Оскільки англійська і українська мови мають різні граматичні системи, перекладачеві часто доводиться змінювати структуру речень, щоб забезпечити природне звучання тексту на цільовій мові. Серед граматичних трансформацій найбільш вживаною у процесі перекладу є заміна, коли перекладач адаптує метафору, використовуючи подібні або близькі за значенням образи, зрозуміліші для цільової культури. Наприклад, «пташка в клітці» може замінити менш поширений образ у перекладі, забезпечуючи природність сприйняття метафори українськими читачами.

Також нами було проаналізовано *заміну частин мови*. Наприклад, англійські іменники або прикметники, які використовуються у метафоричних висловах, іноді перетворюються на дієслова в українському перекладі, щоб зберегти динамічність або емоційність образу. Це дозволяє зробити метафору більш виразною та передати її значення у формі, яка відповідає стилю української мови. Інший важливий аспект трансформацій — *зміна порядку слів*. Англійська мова дозволяє гнучкіше використовувати порядок слів для вираження різних акцентів, тоді як українська

вимагає більш чіткої структури. Тому при перекладі метафор часто змінюється порядок слів, щоб зберегти логіку та стилістику тексту і водночас забезпечити його легке сприйняття читачем.

Членування складних метафоричних конструкцій та речень також є поширеною граматичною трансформацією у процесі перекладу тексту оригіналу українською мовою. Коли метафоричний вислів в оригіналі є складним і багатоскладовим, перекладач може поділити його на два чи більше простих речень в українському тексті, щоб зберегти чіткість і уникнути перевантаження інформацією. Це особливо важливо для збереження плавності художнього тексту та його сприйняття.

Серед лексико-граматичних трансформацій, найбільшого поширення набули такі: *реметафоризація, деметафоризація, антонімічний переклад та компенсація*. Маємо зауважити, що найбільша кількість прикладів метафор було перекладено саме за допомогою реметафоризації та деметафоризації, адже використання цих прийомів допомагає адаптувати метафоричний зміст до цільової мови й культури.

Так, наприклад, прийом *реметафоризації* можна помітити у реченні «She was on cloud nine» у контексті вираження радості. Тут оригінальну англійську метафору замінено на більш звичний для української мови образ «на сьомому небі», що передає той самий емоційний стан. А метафора «He was a lone wolf» для опису самотньої та незалежної людини перекладено як «вовк-одинак», яка є більш зрозумілою і природною для українських читачів і зберігає образ самотності та незалежності.

Аналізуючи випадки вживання прийому *деметафоризації*, варто акцентувати увагу на такій метафорі, як «Her words cut like a knife». Автор перекладає її як «її слова завдали болю». Тут метафора перетворюється на буквально значення, щоб передати основний зміст — емоційний біль, який завдають слова, без додаткових образних елементів.

Результати даного дослідження мають значення у порівняльному мовознавстві й здатні оновити погляд перекладача на проблему використання перекладацьких трансформацій при перекладі інших авторських творів, а також направити перекладача на пошук у мові перекладу оригінальних засобів вираження, що відрізняються від засобів вираження у вихідній мові, але які знаходяться у еквівалентних відносинах по відношенню один до одного та які відповідають нормам перекладу художньої літератури.

Слід зазначити, що ця робота не вичерпує всієї глибини проблеми дослідження специфіки функціонування метафори у романі «Театр». Дослідження особливостей перекладу метафор перекладу має, на нашу думку, низку перспектив, а саме: більш глибокий аналіз трансформацій під час перекладу метафор у творі У. С. Моема «Театр»; дослідження особливостей перекладу метафор в інших творах автора; дослідження граматичних та синтаксичних відповідностей метафоричних образів автора могло б поглибити і розширити наше розуміння адекватності перекладу метафор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність. *Наукові записки* [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 13–18
2. Антонівська М. О. Головні особливості функціонування та перекладу метафор у сфері публіцистичного дискурсу. *Молодий вчений*. № 4 (1). С. 19–23
3. Антонюк М. О. Метафора та її роль у мовній картині світу. *Мовні і концептуальні картини світу*: Зб. наук. пр. Київ. 2002. № 7. С. 15–19
4. Березинський В. П. Епітет-метафора в перекладі з англійської мови: Республіканська міжвідомча наукова збірка. Київ : Вища школа, 1983. 136 с.
5. Бернадська Н. І. Вступ до літературознавства. Київ, Либідь. 1995. 256 с.
6. Білозерська Л., Возненко Н., Радецька С. Термінологія та переклад: навч. посіб. для студ. філол. напряму підготовки. Вінниця, 2010. 231 с.
7. Гаврилук А. П. Метафора, її природа та роль у мові та мовленні. *Вісник Нац. техн. ун-ту України «Київ. політех. ін-т»*. Сер. «Філологія. Педагогіка». 2013. Вип. 2. С. 29–33
8. Грабовська З. П. Багатогранність мовної метафори: навчальний посібник. Київ : Вища школа, 1997. С. 8–17
9. Гуцуляк Т. Є. Художня метафора як джерело формування синонімічних засобів української мови. *Наукові записки*. Ніжин : Ніжинський університет імені Миколи Гоголя, 2013. С. 45–50
10. Даниленко В. П. Семантична структура спеціального слова та її лексикографічний опис: навчальний посібник. Дніпро : Східний видавничий дім, 1991. 167 с.
11. Деркач-Степанова Т. В. Питання метафори у сучасній українській літературній критиці: навчальний посібник. Полтава : Ранок, 2002. 217 с.
12. Дядюра Г. М. Функціональні параметри образності в науковому стилі (на матеріалі текстів природничих та технічних наук) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ : Вища школа, 2001. 22 с.
13. Ільницька Л. Л. Метафора в сучасному англomовному політичному дискурсі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: зб. наук. пр. Хмельницький : ХНУ, 2009. Вип. 4. С. 84–86
14. Кабанцева Н. В. Семантична класифікація метафори в публіцистиці на матеріалі англійської та української мов. *Науковий вісник Міжнар. гуманіт. ун-ту*. Сер. «Філологія». 2014. № 10. Т. 2. С. 92–94
15. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, 2004. 560 с.
16. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія та практика перекладу (нім. мова). Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
17. Кравець Л. В. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 416 с.

18. Кравець Л. Ю. Метафора як лінгвоментальний феномен: навчальний посібник для студентів. Київ : Мистецтво, 2014. С. 39–42
19. Ляшкова І. І. Метафора як засіб втілення наукового знання в англійській мові та проблема еквівалентності перекладу на українську. *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2015. № 13. С. 67–69
20. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2006. 157 с.
21. Мартак А. Комунікативно-прагматичний аспект політичної метафори в медіатекстах та особливості їх перекладу. URL: https://ktppam.kpi.ua/sites/default/files/img/%20Антон_6.pdf/
22. Овсієнко А. Класифікації метафори в сучасному мовознавстві. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*. 2018. №5, С. 70–84 URL: <https://sdc-journal.com/index.php/journal/article/view/153/>
23. Моем В. С. Театр / пер. на українську Наталя Михаловська. URL: https://tsybulska.com/product/ebook-teatr/?srsltid=AfmBOoplLTM2dy_TZDl-KF1KRqotZ01SIuogSWWFT5urwVoHB8AGqh83
24. Одинецька Л. В. Роль метафори в засобах масової комунікації. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/13506/1/Odynetska%20L..PDF/>
25. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Сер. : Філологія. Мовознавство. 2014. Т. 221. Вип. 209. С. 89–93
26. Скопненко О. І. Класифікація метафори: сучасний словник іншомовних слів. Київ : Вища школа, 2006. 449 с.
27. Скрильник С. Метафоризація у перекладі художніх текстів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. Вип. 18. С. 153–157
28. Смоляна Т.А. Компенсація та антонімічний переклад як засоби передачі комунікативної та стилістичної рівнозначності різномовних художніх та нехудожніх текстів. *Лінгвістика*. 2009. №10. С. 290–294
29. Федоренко С. В. Метафора в науково-технічній літературі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2012. Вип. 29. С. 376–377
30. Чернова Ю. Особливості перекладу метафор (на прикладі українських перекладів романів Агати Крісті). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33(72). № 1(2). С. 125–129 URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2022_33\(72\)_1\(2\)_23.](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2022_33(72)_1(2)_23.)]
31. Шурма С. Г. Адекватний переклад метафор українською мовою (на матеріалі оповідань Е. По). *Вісник Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка*. Сер. «Філологічні науки». 2011. № 9 (220). Ч. II. С. 185–192

32. Ясинецька О. А. Переклад метафори як мовна репрезентація концептуальних картин світу. *Філологічні трактати*. 2010. № 1. С. 96–100
33. Cameron L & Identifying and describing metaphor in spoken discourse data. *Researching and Applying Metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. P. 105–132
34. Chatti, S. Translating color metaphors: A cognitive perspective. *New Insights into Arabic Translation and Interpreting*. M. Taibi (ed.). Bristol, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters, 2016. С. 161–176
35. Croft, W. The role of domains in the interpretation of metaphors and metonymies. *Cognitive Linguistics*. 2003. P. 51–53
36. Gibbs R. When is Metaphor? The idea of understanding in the theories of metaphor. London, 1992. 212 p.
37. Glucksberg, S. The psycholinguistics of metaphor. *Trends in Cognitive Sciences*. 2003. №7 (2). С. 92–96
38. Hatzidaki, A. A cognitive approach to translation: The psycholinguistic perspective. *Cognitive Linguistics and Translation. Advances in Some Theoretical Models and Applications*. A. Rojo, I. Ibarretxe Antuñano (eds.). Berlin: Mouton de Gruyter, 2013. С. 395–417
39. Herrmann, J. B. Metaphor in specialist discourse. Amsterdam, Netherlands: John Benjamins Publishing Company, 2015. 185 p.
40. Kalda, A. Translating perception metaphors. A process-based approach. *Philologia Estonica Tallinnensis*. 2020. № 5. P. 109–133
41. Kuhn T. S. Metaphor in science. *Metaphor and thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. P. 409–419
42. Maugham S. Theatre. URL: <https://content.ikon.mn/banners/2015/4/9/1472/william-somerset-maugham-theatre.pdf>
43. Musolff A. Metaphor and political discourse: Analogical reasoning in debates about Europe. London: Palgrave Macmillan, 2004. 216 p.
44. Newmark, Peter. A Textbook of Translation. Harlow : Pearson Education Limited, 2008. P. 33–37
45. Ritchie D. Common Ground in Metaphor Theory: Continuing the Conversation. *Metaphor and Symbol*. Vol. 9. 2004. P. 233–243
46. Schäffner, C. Metaphor and translation: Some implications of a cognitive approach. *Journal of Pragmatics*. 2004. No 36 (7). P. 1253–1269. URL: <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2003.10.012>
47. Schuttleworth M. Studying Scientific Metaphor in Translation. An inquiry into cross-lingual translation practices. Abingdon: Routledge. 2017.
48. Semino E. Metaphor in discourse. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
49. Semino E. Metaphor in discourse. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
50. Stern, Josep. Metaphor in Context. Massachussets: Massachussets Institute of Technology. 2000.